

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií

Mirka Strnadová

**Gay Pride: Mediální obraz homosexuality
v českých mediích na příkladu pochodu
homosexuálů**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Mirka Strnadová**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Barbora Osvaldová**

Rok obhajoby: **2013**

Bibliografický záznam

STRNADOVÁ, Mirka. *Gay Pride: Mediální obraz homosexuality v českých médiích na příkladu pochodu homosexuálů*. Praha, 2013. 55 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbora Osvaldová.

Abstrakt

Práce zkoumá, jakým způsobem je prezentováno téma homosexuality v českých médiích na příkladu pochodu homosexuálů. Nejprve shrnuji základní pojmy a jejich rozdíly, poté se zaměřuji na historii vnímání homosexuality a postavení gayů ve společnosti. Vybranými jednotkami obsahové analýzy jsou deníky MF Dnes, Právo a Lidové noviny a sledovaným časovým obdobím tři měsíce v okolí konání pochodů v letech 2008 až 2011. V analytické části nejprve charakterizují pochody, jež se konaly dvakrát v Brně, jednou v Táboře a Praze. O první Queer Parade v Brně se objevily články ve všech analyzovaných novinách, u druhého a třetího pochodu již zájem médií klesá. Nejvíce pozornosti získal Prague Pride v roce 2011. Z analýzy vyplývá, že se o tématice homosexuality a pochodů hrdosti objevilo přes sto článků, jejichž velikost stoupala a klesala úměrně s počtem návštěvníků jednotlivých pochodů. K medializaci tématu také přispívají negativní události, především pokud je pochod napaden extrémisty či kritizován z řad politiků. Negativní a stereotypní výroky v médiích však mohou přispívat k větší stigmatizaci sexuální menšiny, čemuž se práce také věnuje.

Abstract

This thesis describes the reflection of homosexuality in Czech media on the example of marches of homosexuals. Firstly I clarify the main terms and the differences between them, then I focus on the history of perception of homosexuality and the roles of homosexuals in our society. The chosen units for the content analysis are following periodicals: MF Dnes, Právo and Lidové noviny. The analysis focuses on the articles published in the range of three months from the day the events took place during the years 2008 and 2011. In the analytical part of this thesis I firstly characterize the marches held twice in Brno, once in Tábor and once in Prague. All the periodicals were interested in the first Queer Parade in Brno but their interest in the second and third one dropped. The most media attention achieved the Prague Pride in 2011. There have been over 100 articles about this topic and their size rose and dropped equally with the number of visitors of these events. The interest of the media has also been influenced by any kind of negative event, mainly when the marches were attacked by extremists or criticised by politicians. These negative and stereotypical statements in media can be very influential in the way of stigmatizing sexual minority and it is also one of the aspects which this thesis pays attention to.

Klíčová slova

Homosexualita, bisexualita, transsexualita, sodomité, homosexuální chování, homoerotické cítění, genderová identita, gay pride, stigma

Keywords

Homosexuality, bisexuality, transsexuality, bestiality, homosexual behavior, homoerotic feelings, gender identity, gay pride, stigma

Rozsah práce: 82 275 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného (či stejného) titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Mirka Strnadová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Barboře Osvaldové za vedení práce, mnoho užitečných rad a trpělivost. Ráda bych také poděkovala těm, kteří mi pomáhali v korekturách práce, a to především Renatě Fulínové, Lukáši Machovi, Tereze Syrovátkové a Evě Záleské.

SCHVÁLENO *akt*

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:
Strnadová Mirka

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2010

E-mail diplomantky/diplomanta:
mirka.strnadova1@seznam.cz

Studijní obor/forma studia:
Mediální a komunikační studia/ kombinovaná

Razítko podatelny:

Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd	
Došlo dne:	- 4 -06- 2012 -1-
Cj: 10825	Příloh: Škartační číslo:
Přiděleno:	

Předpokládaný název práce v češtině:

Gay Pride: Mediální obraz homosexuality v českých médiích na příkladu pochodu homosexuálů

Předpokládaný název práce v angličtině:

Gay Pride: The Media Portrait of Homosexuality in Czech Media Based on the Example of Gay Marches

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2012/2013

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Cílem mé bakalářské práce je ukázat jakým způsobem se česká média staví k tématu homosexuality v České republice. Téma jsem si zúžila na období pochodů homosexuálů, tzv. Gay Pride, které se v našem prostředí konaly v letech 2008 až 2011.

Gay Pride jsou pochody oslavující gay, lesbickou, bisexuální a transgender kulturu. Tyto akce též slouží jako demonstrace za práva neheterosexuálních menšin, především registrovaného partnerství. Řada takových událostí se ve světě koná každoročně a mnoho z nich probíhá v měsíci červnu, stejně jako v několika případech v České republice. Červen je vybrán jako připomenutí Stonewallských nepokojů, prvního impulsu k novodobému hnutí za práva těchto lidí.

Ráda bych srovnala nejen to, jakým způsobem o tématu hovoří tištěná média, ale i jak se k němu vyjadřují internetová média. Má práce by měla přinést rekonstrukci toho, jak se změnil postoj českých médií k tématu homosexuality v rozmezí čtyř let pořádání pochodů homosexuálů.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska - homosexualita jako sociální jev
- 3) Metody – obsahová analýza a její zásady
- 4) Deskriptivní část - historie pochodů Gay Pride v České republice před rokem 2008, pochody Gay Pride v zahraničí
- 5) Analytická část - vlastní analýza tištěných médií
- 6) Závěry
- 7) Seznam použité literatury

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

tištěná média – MF Dnes, Lidové noviny, Právo

sledované období – vždy celý kalendářní měsíc před i po pochodu Gay Pride v ČR

květen, červen, červenec 2008

květen, červen, červenec 2009

květen, červen, červenec 2010

červenec, srpen, září 2011

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Jako techniku zpracování jsem zvolila obsahovou analýzu veškerých článků a reportáží, které se budou jakkoliv dotýkat událostí spojených s pochody homosexuálů Gay Pride v období května až července let 2008, 2009 a 2010, pro rok 2011 jsem zvolila měsíce červenec až září. Budu sledovat nejen to, na jaké straně a v jaké rubrice se článek nachází a kolik zpráv celkem bylo o události v daném období napsáno, ale i jakým způsobem je formulován obsah zprávy. Nakonec bude následovat souhrn hlavních shodných a rozdílných rysů mezi jednotlivými deníky a časovými obdobími.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

Schulz, W. a kolektiv. *Analýza obsahu mediálních sdělení. Z německého originálu přeložila Barbara Köpplová, Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0827-8*

První část publikace uvádí do problematiky vztahu médií a veřejné sféry, ukazuje způsoby kvantitativního rozboru masově mediovaných sdělení a vyhodnocování zpravodajství. Druhá část knihy přináší konkrétní výsledky projektu, který se zabýval zobrazováním tzv. vánoční krize v České televizi na přelomu let 2000 a 2001 ve zpravodajství Českého rozhlasu.

Spencer, C. *Dějiny homosexuality. Z anglického originálu přeložila Jana Melcerová. Bratislava: Slovart, 1999. ISBN 80-7145-302-1*

Knihy pojednává o dějinách homosexuality od pravěku po současné uznání rovnoprávnosti citových vztahů mezi osobami téhož pohlaví.

Oakleyová, A. *Pohlaví, gender a společnost. Z anglického originálu přeložil Martin Poláček, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6*

Základní stěžejní otázkou práce Ann Oakleyové je původ odlišností mezi muži a ženami. Je rozdíl mezi pohlavím a především mužskými a ženskými rolemi dán pouze biologicky, anebo zde podstatnou roli hraje kultura? Autorka se snaží vyvrátit některé časté stereotypy a mýty, které jsou v nás zažitá a které spojujeme s biologickou determinací. Kniha vznikla před 28 lety a představuje klasický text z oboru gender studies.

Fanel, J. *Gay historie. Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7272-010-4*

Knihy sleduje projevy homosexuality od pravěku a života přírodních národů až po současnost. Soustředí se především na postavy slavných gayů - vládařů, učenců, umělců. Zvláštní pozornost je věnována českým dějinám homosexuality až do konce 20. století. Cílem knihy je ukázat, že i lidé s odlišnou sexuální orientací měli vždy své místo, leckdy více než významné, v západní kultuře.

Brzek, A; Pondělíčková-Mašlová, J. *Třetí pohlaví? Praha: Scientia Medica, 1992. ISBN 80-85526-03-4*

Knihy informuje o homosexualitě, jejích příčinách, projevech, poradenství pro homosexuály i možné léčbě.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Dymokurský Oto, *Homosexualita jako sociální konstrukt. 2004. Brno: Masarykova univerzita – Fakulta sociálních studií, katedra Psychologie*

Müllerová, M. *Fenomén homosexuality v české společnosti: postavení homosexuální menšiny v tisku. 2004 Univerzita Karlova (Praha).. Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky.*

Poucheová, O. Mediální stereotyp homosexuality v časopisech Reflex a Květy 1991-2000. 2004. Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky.

Datum / Podpis studenta/ky

1.6.2012 / SA

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

OSVALDOVA BARBORA

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

1.6.2012 SA

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE NA IKSŽ VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD.....	2
1. HOMOSEXUALITA JAKO SOCIÁLNÍ JEV	3
1.1 POJMY	3
1.1.1 Biologické a kulturní aspekty pohlaví	3
1.1.2 Homosexualita.....	4
1.1.3 Bisexualita.....	4
1.1.4 Transsexualita	5
1.1.5 Heterosexualita a homosexuální chování.....	5
1.1.6 Homosexuální jednání a homoerotické citění.....	6
1.1.7 Queer.....	6
1.2 SVĚTOVÉ DĚJINY VNÍMÁNÍ HOMOSEXUALITY	6
1.2.1 Starověk.....	7
1.2.2 Středověk	9
1.2.3 Renesance.....	10
1.2.4 Novověk	11
1.2.5 Devatenácté a dvacáté století.....	12
1.3 ČESKÉ DĚJINY VNÍMÁNÍ HOMOSEXUALITY	15
1.3.1 Počátky českých dějin homosexuality až do první republiky	15
1.3.2 Čeští homosexuálové za okupace a komunismu	16
1.3.3 Aktivity českých gayů a leseb po převratu.....	17
2. OBSAHOVÁ ANALÝZA	18
2.1 VÝBĚR TYPU ANALÝZY	18
2.2 VÝBĚR JEDNOTEK ANALÝZY	19
3. HISTORIE POCHODŮ HOMOSEXUÁLŮ	20
3.1 DUHOVÁ VLNA 2008 V BRNĚ.....	21
3.2 QUEER PARADE 2009 V TÁBOŘE.....	22
3.3 GAY PRIDE 2010 V BRNĚ.....	23
3.4 PRAGUE PRIDE 2011 V PRAZE	24
4. VLASTNÍ ANALÝZA ČESKÝCH MÉDIÍ.....	25
4.1 PRVNÍ POCHOD HOMOSEXUÁLŮ V ČESKÝCH MÉDIÍCH	26
4.2 DUHOVÉ VLNY 2009 V TÁBOŘE A 2010 V BRNĚ	27
4.3 MEDIÁLNÍ A POLITICKÁ PŘESTŘELKA OKOLO PRAGUE PRIDE 2011	29
4.4 SHRNUTÍ VELIKOSTI PROSTORU VĚNOVANÉMU TEMATICE GAY PRIDE.....	33
4.5 ZPRAVODAJSKÉ HODNOTY	34
4.6 STEREOTYPIZACE A STIGMATIZACE TÉMATU.....	35
4.6.1 Stigma.....	35
4.6.2 Petr Hájek a jeho výroky	36
4.6.3 Stereotypy z řad církevních hodnostářů	37
4.6.4 Citace extrémistů a dalších stereotypů	38
ZÁVĚR	39
SUMMARY	41
POUŽITÉ ZDROJE	42
LITERATURA	42
INTERNETOVÉ ČLÁNKY	43
ANALYZOVANÉ ČLÁNKY ZE STUDOVANÝCH DENÍKŮ	45
SEZNAM PŘÍLOH.....	52
PŘÍLOHY	53

Úvod

Pojem homosexualita se v českém prostředí objevuje stále častěji, v posledních letech se homosexuálům přiznávají nová a větší práva, jako například registrované partnerství v roce 2006. I oni se ale mnohem více než kdy dříve semkli dohromady, čehož jsou důkazem právě pochody gayů a leseb, tzv. Gay Pride. Také v České republice se za posledních pět let konalo několik takových pochodů, kdy první z nich probíhaly v menších městech, do Prahy zavítal duhový průvod poprvé až v roce 2011 a nesl název Prague Pride. Tyto aspekty mě vedly k tomu, abych si za téma své bakalářské práce vybrala pochody homosexuálů.

Téma homosexuality se objevuje mnohem častěji i v českých médiích, proto jsem se svou prací rozhodla zaměřit na to, jakým způsobem české noviny popisují pochody homosexuálů. V teoretické části své práce nejprve osvětlím několik pojmů, které budu používat a které by se neměly zaměňovat. Zde se opírám především o knihu *Třetí pohlaví?* (1992) od Antonína Brzka a Jaroslavy Pondělíčkové-Mašlové a o knihu *Pohlaví, gender a společnost* (2000) od Ann Oakleyové. Dále shrnu historii postoje společnosti k homosexualitě ve světě a v České republice. Mými hlavními zdroji informací k tomuto tématu jsou knihy *Gay historie* (2000) od Jiřího Fanela a *Dejiny homosexuality* (1999) od Colina Spencera. Ne všechna období lidských dějin byla gayům, lesbám a bisexuálům stejně nakloněna, můžeme zaznamenat postupné střídání přívětivějšího a horšího přijímání homosexuality ve společnosti. Lepší postavení měli homosexuálové například ve starověkém Řecku a Římě, v renesanci a v novém miléniu, s většími potížemi se potýkali především ve středověku a ve 20. století za příchodu Hitlera a druhé světové války, čemuž se budu věnovat podrobněji v jedné z kapitol.

V druhé části práce mapuji historii samotných pochodů Gay Pride, jak ve světě, tak především v České republice a snažím se vyhodnotit, jakým způsobem popisovala pochody homosexuálů česká média. Vybrala jsem si k analýze tři české deníky – Právo, Lidové noviny a Mladou frontu DNES. Analyzuji čtyři ročníky Gay Pride na našem území od roku 2008 až do roku 2011. Mou hypotézou je například fakt, že bude stoupat počet příspěvků v českých novinách úměrně s větším počtem návštěvníků jednotlivých pochodů a podle mého soudu vyvolá konání takového pochodu v hlavním městě republiky u médií větší pozornost, než stejná událost ve městě menším. Interpretuji také způsob, jakým se média k této tematice staví. Zda-li noviny o pochodech píšou pouze

kladně, nebo dávají prostor k vyjádření i odpůrcům pochodů, jimiž jsou tradičně radikální pravicoví extrémisté či představitelé církve. V novinách analyzuji všechny zprávy i hodnotově zabarvené příspěvky jako názory či sloupky. Pro zjednodušení ve své práci používám pro všechny takové příspěvky termín *článek*. Pokud v textu pracuji s díly psanými v cizím jazyce, používám svůj vlastní překlad do češtiny.

1. Homosexualita jako sociální jev

Nejprve ve své bakalářské práci popisuji homosexualitu jako sociální jev, tedy například pojmy, které se k tomuto tématu vztahují a neměly by se zaměřovat. Dále shrnuji historii chápání homosexuality a postavení homosexuálů ve společnosti, kdy jmenuji známé postavy dějin, které byly spojovány s touto tematikou.

1.1 Pojmy

Téma homosexuality je v poslední době, a to nejen v mediálním prostředí, často diskutované, a tím se dostává pojem do povědomí širší veřejnosti. I přesto je však podle mě v rámci této problematiky příhodné vysvětlit některé pojmy, k čemuž v mé práci slouží právě tato podkapitola.

1.1.1 Biologické a kulturní aspekty pohlaví

Existují dvě hlediska, jejichž optikou se dá nahlížet na pohlaví. Nejprve jsou to biologické aspekty jedince, které rozlišují jeho pohlaví podle pohlavních orgánů. Druhými jsou aspekty kulturní, jež určují genderovou roli jedince. Podle pohlavních orgánů narozeného dítěte se určí pohlaví, které toto dítě bude nosit (mužské, nebo ženské). S tím se však okamžitě pojí i společenské zvyklosti a návyky, které se od daného pohlaví očekávají. V každé společnosti se navíc očekávají povinnosti jiné. *Pohlaví* je tak pojem biologický, *gender* naopak pojem psychologicko-kulturní. V českém prostředí se často používají pojmy mužskost a ženskost, které mají zastupovat genderovou identitu, i když ekvivalent plného rozsahu v češtině nenajdeme. Lidé si

rozdíl mezi maskulinitou a feminitou uvědomují a cítí potřebu se k jednomu z ideálů přiklonit.¹

1.1.2 Homosexualita

Za základní pojem mé bakalářské práce považuji *homosexualitu*. Tento pojem se skládá z řeckého slova *homos*, které znamená „stejný“ a latinského slova *sexus*, tedy pohlaví.² Tento pojem poprvé použil Karl Maria Benkert v roce 1869 pro osoby stejného pohlaví, které se cítí být spojené nejen citově, ale i sexuálně. Jsou také ochotny a schopny spolu mít sexuální styk. Homosexualita je považována za celoživotní, neměnný, nositelem nezapříčiněný a tím pádem i nezávislý stav, kdy je člověk přitahován osobou stejného pohlaví. *Homosexuál*, tedy *gay* nebo *lesba*, představuje nositele takového stavu.³

Homosexualita je podle Ann Oakleyové častěji spojována s muži, než se ženami. Mnoho lesbických žen se totiž provdá do heterosexuálního svazku a svou homosexualitu tak potlačí, aby mohly mít a vychovávat dítě. Z biologického hlediska mohou také homosexuální ženy provozovat heterosexuální styk i bez toho, aby byly vzrušeny. Kdežto homosexuální muži podle ní nemohou dosáhnout erekce s ženou, a proto je heterosexuální styk vyloučen.⁴ Dalším důvodem většího procenta homosexuálních mužů než žen může být nepřítomnost otce v domácnosti. Podle odborníků je totiž homosexuální chování mužů spojeno se silnou fixací a identifikací s osobou opačného pohlaví v rodině, s matkou. Lesbické ženy by se tedy naopak měly fixovat na otce, který však díky zaměstnání bývá často mimo domov.⁵

1.1.3 Bisexualita

Pojem *bisexualita* se skládá z latinských slov *bi*, značící dvojitost a *sexus*, tedy pohlaví.⁶ Termín poprvé použil Charles Darwin pro rostliny a zvířata, která mají obojí

¹ Viz. Brzek; Pondělíčková-Mašlová 1992: 30 a také Oakleyová 2000: 48, 121

² Viz Borneman 1993: 182

³ Viz Brzek; Pondělíčková-Mašlová 1992: 19

⁴ Viz. Oakleyová 2000: 92

⁵ Viz. Oakleyová 2000: 93 a také Borneman 1993: 183

⁶ Viz Borneman 1993: 55

pohlaví, a mohou tak teoreticky oplodnit sama sebe. V dnešní době se tento pojem používá i pro lidské jedince, které stejně sexuálně přitahují jak ženy, tak muži. V důsledku mají bisexuálové často těžší postavení než samotní homosexuálové. Heterosexuálové je totiž označují za homosexuály, protože jakékoliv homosexuální chování považují za homosexualitu jako takovou. Homosexuálové je také považují za stoprocentní homosexuály, kteří si svou orientaci nedokážou plně přiznat a k heterosexuálním stykům se jen přemáhají.⁷

1.1.4 Transsexualita

S homosexualitou se také úzce pojí genderová identita a pojem *transsexualita*, který je složen z latinských slov *trans*, překládán jako „z druhé strany“ a opět slovem *sexus*. Tento pojem má odlišit osoby, jež se pouze převlékají za opačné pohlaví, tedy transvestity a osoby, které se cítí být ve všech ohledech a především těch sexuálních jako osoby druhého pohlaví.⁸ Ve fázi identifikace své vlastní genderové role prochází dítě složitým procesem, ve kterém se musí naučit, co se od něj podle jeho pohlaví očekává v kontextu norem dané společnosti. V procesu genderové identifikace může jedinec zjistit, že se jeho fyzické pohlaví neshoduje s jeho tužbami a představami o sobě samém. Takové zjištění nazýváme transsexualitou, tedy stavem, kdy se neshoduje anatomické a psychické pohlaví jedince.⁹

V knize Ann Oakleyové se rozlišují tři pojmy. Pojem *intersexuální* se vztahuje k biologickému stavu jedince, naopak pojmy *homosexuální* a *transsexuální* se vztahují k problematice genderu, tedy sociálně-kulturnímu osvojení genderové identity.¹⁰

1.1.5 Heterosexualita a homosexuální chování

Heterosexualita pak vyjadřuje stav, kdy jedince sexuálně přitahuje jedinec opačného pohlaví. Pokud se však heterosexuálně orientovaný člověk objeví v určitých ztížených podmínkách, například ve vězení, může provozovat i homosexuální styk,

⁷ Viz Brzek; Pondělíčková-Mašlová 1992: 20

⁸ Viz Borneman 1993: 596

⁹ Viz Brzek; Pondělíčková-Mašlová 1992: 30

¹⁰ Viz Oakleyová 2000: 127

který z něj však nedělá homosexuála jako takového. Pokud se jedná opravdu o heterosexuálně orientovaného člověka, tak po propuštění homosexuální styky již dále neprovozuje. Takové *homosexuální chování* se nazývá náhražkové a není homosexualitou samotnou.¹¹ Podle J. Madlafouska se tak dá homosexualita také vysvětlit jako jednoznačné sexuální a citové upřednostnění bytosti stejného pohlaví, a to i v případech, kdy by byla možná jiná (heterosexuální) volba.¹²

1.1.6 Homosexuální jednání a homoerotické cítění

Homosexualitu ve své práci беру podle definice Jiřího Fanela jako jednoznačné upřednostnění osoby stejného pohlaví, *homosexuální jednání* oproti tomu nemusí vylučovat i heterosexuální pohlavní styk.¹³ Rozlišuje se také pojem *homoerotické cítění*, které se může projevat jako pouhé homosexuální představy a tužby, ale jedinec nikdy nemusí mít samotný homosexuální pohlavní styk.¹⁴

1.1.7 Queer

Označení *queer* v rámci sexuality pak poukazuje na odlišnosti od „normální“ většinové skupiny obyvatel, které však nesmíme vnímat jako vlastnosti špatné. Pojem se ustavil v 80. letech dvacátého století v severní Americe jako odezva na postavení gayů a leseb. Většinou se tak pojem používá jako zastřešující termín pro komunitu homosexuálů, transsexuálů a bisexuálů.¹⁵

1.2 Světové dějiny vnímání homosexuality

Ne každé období lidské historie bylo homosexualitě a homosexuálům stejně nakloněno. Tak jako ekonomika zažívá střídavě období růstu a recese, i v přijímání gayů a leseb můžeme v historii zaznamenat podobné změny. Nyní se pokusím shrnout světové dějiny vnímání homosexuality a poté se zaměřím i na české prostředí. Touto kapitolou chci přiblížit, že rozporuplný vztah k homosexualitě má v dějinách lidstva

¹¹ Viz Brzek; Pondělíčková-Mašlová 1992: 21

¹² Viz Madlafousek 1991: 113 in Fanel 2000: 17

¹³ Viz Fanel 2000: 17

¹⁴ Viz Procházka 2002: 5

¹⁵ Viz Denzin, Lincoln 2005:365

dlouhou historii a ne vždy byli homosexuálové považováni za někoho jistým způsobem deviantního, jak je ještě dnes stále vnímají některé skupiny obyvatel i v naší zemi.

1.2.1 Starověk

Jiří Fanel se ve své knize *Gay historie* (2000) nejprve zabývá otázkou narcismu, protože zahleděnost do sebe samého vlastně znamená lásku ke stejnému pohlaví. Projev narcistické lásky se tak běžně považuje za část psychické stavby homosexuality. Příběh o Narcisovi však v řecké mytologii není jediným homoerotickým příběhem. Za nejstarší příběh homosexuální lásky je považován Hyacint, kterému lásku vyznává samotný bůh Apollón.¹⁶ Výjev jejich homosexuálního citu bývá častým námětem pro světové malíře, mezi nejznámější patří například Jean Broc, Giovanni Battista Tiepolo, Giuseppe Marri a další.

Colin Spencer popisuje v mnoha řeckých mýtech únosy a mladické lásky, vyjmenovává například Apollóna, Herakla a Dionýza, kteří unesli několik jinochů.¹⁷ Bezpochyby největší homosexuální láskou řecké mytologie je však podle Fanela příběh Ganyméda a boha Dia. Podle pověsti se Zeus proměnil v dravého ptáka a odnesl si ho do svého nebeského panství, kde ho učinil svým číšníkem a milencem. I tento příběh se stal předlohou pro nespočet uměleckých děl (sochy Terakota, Benvenuta Celliniho či Bertela Thorvaldsena, obrazy umělců jako byli Correggio, Rembrandt van Rijn nebo Michelangelo). Ne každý umělec ale tento výjev zobrazoval se stejným přístupem. Například obraz Rembrandtův vstoupil do povědomí odmítavým postojem umělce k homosexuálnímu chování, který je v malbě vyjádřen za pomoci vyobrazení Ganyméda jako obtloustlého chlapečka, strachy brečícího a močícího si na nožičku.¹⁸

Podle Colina Spencera byla athénská sexualita mnohem komplikovanější, než se může zdát. Společenskou normou byla nepochybně bisexualita. Od muže se však očekávalo, že se ožení, společnost tedy neschvalovala, aby se orientoval výhradně na homosexuální vztahy.¹⁹ Pokud se podíváme do historie známých starověkých filozofů,

¹⁶ Viz Fanel 2000: 34 – 38

¹⁷ Viz Spencer 1999: 18

¹⁸ Viz Fanel 2000: 39 – 46

¹⁹ Viz Spencer 1999: 32 – 33

za homosexuály jsou často označováni Sokrates, Platón, Aristoteles či Sofokles. Nejznámější osobou řeckého starověku, která měla homoerotické cítění, je jistě básnířka Sapphó. Založila nejproslulejší soukromou dívčí školu Múseion na ostrově Lesbos, podle něhož se také lásce mezi ženami říká lesbická.²⁰

Za bisexuály pak byli považováni dva světovládci starověku – Alexandr Veliký a Gaius Julius Caesar. Řekové však neodsuzovali homosexualitu jako čin, ale spíše okolnosti, za kterých se homosexuální styky děly. Kvůli tomu byl vystaven posměchu i řecký vojevůdce Marcus Antonius, jemuž bylo vyčítáno, že si na homosexuálních stycích postavil svou kariéru. Z homosexuálního chování jsou podezírání i vládci datováni po Kristu, mezi jinými i Tiberius, Gaius Caligula, Nero či Titus. Homosexualita byla v té době všudypřítomná, i tak zde vynikal vztah císaře Hadriana a Antinooa. Antinoos se zalíbil císaři již jako mladý chlapec a bál se, že by zestárnutím o jeho přízeň přišel. Proto se utopil v roce 130 v Nilu a na místě jeho skonu poté císař Hadrianus na jeho počest nechal vystavit město Antinopolis. Antinooa nechal prohlásit za boha a obklopil se množstvím jeho soch, jež jsou dodnes považovány za vrchol římského sochařství.²¹

Zajímavý pohled na homosexuální chování ve starověkém Řecku a Římě přináší Ernest Borneman. V Řecku podle něj nešlo u homosexuálních párů o mužskou lásku, ale lásku chlapeckou, jakožto jednu ze dvou možností, jak mohli muži v patriarchálním světě hledat lásku jak tělesnou tak duševní. Ženy byly v té době oproti mužům brány jako něco podřadného z hlediska vzdělání a výchovy, byly pouze objektem plození potomků. Muži si tak mohli vybrat pro lásku duševní i tělesnou buď hétery, které byly seznámeny s politikou, uměním, filozofií, ale i tak to byly jen prodejné bytosti, nebo se přimknout k chlapci, který svým mladým tělem až nápadně připomínal ženskou postavu. Jelikož patriarchální společenský řád Řeků rozbil rovnost pohlaví, byla sexuální rovnoprávnost možná jen v rámci jednoho pohlaví. Naopak Římané nikdy nedoceňovali homosexualitu jako důstojnější vztah než heterosexualitu. I proto byla v Římě homosexualita zaměřená i na starší muže, ne jen chlapce, kteří měli pro Řeky představovat v určitém smyslu ženy.²²

²⁰ Viz Fanel 2000: 68 – 72 a také Spencer 1999: 33

²¹ Viz Fanel 2000: 75 – 87 a také Spencer 1999: 49 – 50).

²² Viz Borneman 1993: 185-188, 197

Colin Spencer se soustředí i na další starověké národy. Například v Japonsku se vypráví příběh o císařovně Džingu, která navštívila palác Šinuno, kde prý byla stále tma. Když se zeptala, co se stalo, odpověděli jí mniši, že dva knězi, kteří se milovali, jsou spolu pochováni. Císařovna rozkázala, aby je pohřbili odděleně a slunce opět vyšlo nad chrámem, protože „den a noc byly opět oddělené“. I v Indii se dochovaly zmínky o homosexuálním chování ve starověku, homosexuální a transsexuální chlapci zde byli v chrámech dokonce až do dvacátého století. Ani ve starověké Číně se homosexualita neodsuzovala, k dispozici máme například rozsáhlé životopisy oblíbenců císařů z dynastie Chan. Jeden z posledních císařů Aj se dokonce pokusil své následnictví nepředat synovi, ale svému milenci Tongovi Sianovi.²³ Ve starověku tak byl celý známý svět homosexualitě velmi nakloněn. V Řecku a Římě byla homosexualita či bisexualita natolik rozšířena, že by se dala považovat za normu, další období se však vyznačuje značným poklesem náklonnosti k homosexuálnímu chování.

1.2.2 Středověk

Ve středověku se postavení gayů podstatně zhoršilo, především kvůli výkladům Bible. I přestože se Fanel domnívá, že výklad Bible byl nesprávný, protože nijak nezakazuje homosexuální styky, ale vymezuje se vůči znásilňování, porušení práva pohostinnosti a podobně,²⁴ nic to nemění na tom, že ve středověku byla homosexualita silně odsuzována. I Colin Spencer upozorňuje na to, že mnohem širší pojem „sodomie“ se v lidských hlavách ukotvil jako pojem vysvětlující homosexualitu. Evropa přijala již ve třináctém století legislativu, která za homosexualitu ukládala dokonce trest smrti.²⁵

I proto se asi středověk stal proslulý organizovanou skupinou homosexuálních prostitutů, kteří na jednu stranu museli být utajeni, na druhou potřebovali svým potenciálním zákazníkům dát najevo, kdo jsou. Nejproslulejším městem homosexuálních prostitutů se staly středověké Benátky. Ani ve středověku nechybí zmínky o homosexuálním chování některých panovníků. Jiří Fanel zmiňuje například Viléma II. Ryšavého či Richarda Lví Srdce, u kterých se objevují určité domněnky o jejich homosexualitě. Za nejznámějšího bisexuálního vládce ve středověku se však

²³ Viz Spencer 1999: 52 – 55

²⁴ Viz Fanel 2000: 94

²⁵ Viz Spencer 1999: 40, 75

považuje Edward II. a jeho láska k Piercovi Gavestonovi a Hugo Spencerovi, kteří byli nakonec šlechtou oba popraveni a král za svou náklonnost k nim sesazen a zabit.²⁶ Přestože se ve středověku nedostávalo homosexuálům podpory především díky výkladům křesťanství, i tak najdeme zmínky o mnoha kněžích gayích. Podle J. Fanela mezi homosexuály patřili i takové osobnosti, jako byl svatý otec Augustin, arcibiskup z Canterbury Lanfranco, arcibiskup z Tours Ralph, biskup z Rennes Marbod nebo scholastik Petr Abelárd.²⁷

1.2.3 Renaissance

Středověké odříkání jako by předurčilo opačné chování v renesanci. Uvolněnější atmosféra této doby vytvořila i přívětivější půdu pro akceptování homosexuality. I přesto ani v té době nepřestaly platit zákony, které homosexualitu zakazovaly. Například ve Florencii byl v roce 1432 zaveden speciální tribunál mravnostní policie, který měl vyšetřovat anonymní nařčení ze sodomie (mezi nich patřilo i homosexuální chování). Zákony se s postupem času ještě více zpříšňovaly, k usvědčení nakonec stačil i jediný svědek a existují záznamy o bičování či upálení usvědčených.²⁸

Nejotevřenějším gayem renesanční doby byl podle Jiřího Fanela Giovanni Antonio Bazzi, kterého příznačně nazývali Il Sodoma. Sám tuto přezdívku přijal a v dochované korespondenci se svými přáteli se i takto podepisoval. Jeho homosexuální chování mu však nezabránilo v tom se oženit, byl tak spíše bisexuálem. U ostatních renesančních umělců sice byly dohady o homosexuálním chování, jsou to však často jen informace z druhé ruky. Objevily se například anekdoty i o jednom z nejvýznamnějších sochařů renesance Donatellovi. Podezření z homosexuálního chování byl vystaven také Sandro Botticelli, který se stejně jako Donatello odmítl oženit.²⁹ Zatímco u Donatella nebyla zapsána zmínka ve florentských udáních ze sodomie a můžeme tak o jeho homosexualitě jen spekulovat, Botticelli takovémuto obvinění čelil v listopadu roku 1502.³⁰

²⁶ Viz Fanel 2000: 103-112 a také Spencer 1999: 78

²⁷ Viz Fanel 2000: 96 - 125

²⁸ Viz Fanel 2000: 139-141

²⁹ Viz Fanel 2000: 138-140 a také Spencer 1999: 88-90

³⁰ Viz Crompton 2003: 264

Domněnky o homosexuální orientaci se objevují i u génia jako Leonardo da Vinci, i on byl předvolán před Noční a klášterní dozorce v roce 1476. Slavný malíř renesanční doby Pico della Mirandola byl znám sice jako heterosexuální záletník, dochovala se však korespondence s jeho přítelem Girolamem Benivienim, s nímž si vyměňoval vášnivé sonety. Jsou spolu také pohřbeni v jedné hrobce, přestože Pico della Mirandola zemřel velmi mladý a Girolamo Benivieni ho přežil o čtyřicet let. Spojení s homoerotickými myšlenkami se nevyhne ani tak velká osobnost jako Michelangelo Buonarroti, nepochybně je jeho emociální spojení s Tommasem Cavalierim, kterému věnoval i několik svých sonetů. Sám Michelangelo však výslovně odmítal, že by jeho obdiv k mužské kráse byl znakem homosexuální orientace.³¹

I papežové Bonifác VIII., Jan XXII., Jan XXIII., Felix V. či Pavel II. jsou považováni za homosexuály. Zmínky o jejich homosexualitě jsou však nejednoznačné, což se nedá říci o papeži Sixtovi IV., jemuž v 15. století několik kardinálů podalo petici o dovolení provádět sodomii. Tuto žádost papež pro kardinály nejenže schválil, ale také zařadil pohlavní styk s hochy mezi ty hříchy, jež se daly vykoupit odpustkem.³² I mezi slavnými renesančními spisovateli najdeme zmínky o homosexualitě, z anglických pisatelů dramát je to například Christopher Marlow, který prý prohlásil, že kdo nemá rád tabák a chlapce, je blázen. Po jeho nečekaném skonu lítost vyjádřil i velikán anglické literární tvorby William Shakespeare, který je zařazován mezi homosexuály především díky některým svým sonetům. S homosexuálním chováním je poté spojován i alžbětinský autor John Fletcher.³³ Otevřenější renesanční dobu však střídá střídmejší období novověku, kde nalézáme homosexualitu jen u několika panovníků a umělců.

1.2.4 Novověk

Ani v době novověku nechybí zmínky o homosexuálních panovnicích, jako byli například král Karel IX., Jindřich III. nebo dokonce Ludvík XIII. Většina panovníků se však i přes své homoerotické cítění oženila, aby mohli zplodit nástupce na trůn. V pozdější době novověku se svým homosexuálním chováním vyznačuje Vilém

³¹ Viz Fanel 2000: 141-154 a také Spencer 1999: 91

³² Viz Fanel 2000: 159-160

³³ Viz Fanel 2000: 166-171 a také Spencer 1999: 100-105

Oranžský, jenž své milence často obdarovával titulem hrabě. Jeho švagrová Anna zv. Anglická, která vládla na počátku 18. století, byla zase označována za lesbu. Za barokní lesbickou panovnici je považována také švédská královna Kristina, která se dokonce odmítla vdát a zřekla se kvůli tomu trůnu.³⁴

Novověk se datuje většinou od objevení Ameriky, jakožto nalezení „nového světa“. Jiří Fanel i Colin Spencer tak dokládají i několik zvěstí o sodomii z amerického prostředí. V éře kolonizování platil anglický zákon o sodomii, který sice zahrnoval i homosexuální styky, ale nevztahoval se na sexuální kontakt mezi ženami. Ty se prý velmi semkly v době vleklých amerických válek, kdy musely doma zůstat samy. Homosexualita tehdy byla trestána smrtí. Podezření z homoerotického cítění neunikl ani první americký prezident George Washington, který obdivoval nejen svého mladšího bratra, ale také Alexandra Hamiltona, kterého učinil svým pobočníkem.³⁵

1.2.5 Devatenácté a dvacáté století

V devatenáctém století nalezneme mnoho gayů a leseb nejen na vladařském trůnu, ale především mezi umělci ve všech zemích. Mezi vladaři jsou považováni za gaye například král württemberský Fridrich I., jeho vnuk Karel I. či bavorský král Ludvík II.³⁶ Mezi umělci jsou to pak německý dramatik Heinrich von Kleist a s homoerotickým cítěním je spojován i Friedrich Nietzsche. Mezi homosexuály je také řazen Petr Iljič Čajkovskij, či světoznámý pohádkář Hans Christian Andersen. V tomto století vyniká francouzský příběh dvou známých spisovatelů Paula Verlaine a Arthura Rimbauda. Přestože je dělil věkový rozdíl deseti let, propadli svému vztahu natolik, že Verlaine opustil svou ženu a odjel s Rimbaudem na cesty. Vztah nakonec končí postřelením Rimbauda při jedné z jejich hádek, za což si Verlaine odsedí dva roky ve vězení. Nejznámějším homosexuálem tohoto století je však asi velikán dramatu Oscar Wilde, který byl za homosexualitu i stíhán a uvězněn. Proces s Oscarem Wildem vyvolal vlnu pobouření nejen v Anglii, ale po celém světě.³⁷

³⁴ Viz Fanel 2000: 174-181, 188-191 a také Spencer 1999: 117

³⁵ Viz Fanel 2000: 207-208, 210 a také Spencer 1999: 150-152

³⁶ Viz Fanel 2000: 228

³⁷ Viz Fanel 2000: 233-248, 259-265 a také Spencer 1999: 180-185

Pokud bychom chtěli identifikovat největší „pád“ pro homosexualitu od dob středověku, bylo by to jistě dvacáté století a především příchod Hitlera. I přesto se na počátku tohoto století setkáme s mnoha umělci, kteří byli gayové, jako jsou například německý moderní básník Rainer Marie Rilke, Stefan George, americké bluesové zpěvačky Ma Rainey a Bessie Smithová, francouzský spisovatel Marcel Proust či jeho současník André Gide, který se ke své homosexualitě i otevřeně přihlásil.³⁸

Hitlerova nenávist k homosexuálům pramení především z jeho posedlosti vytvořit dokonalý árijský národ. Homosexuální páry mohly tak těžko pro Hitlera a jeho ideologii představovat dokonalé rodiny, které budou plodit árijské děti. Podle Jiřího Fanela našel Hitler spojení ve vyhlazení homosexuálů v Heinrichu Himmlerovi a hned po nástupu k moci byl například za jeho pomoci zavřen gay klub Eldorado v Berlíně.³⁹ István Lékó ve svém článku poukazuje na prohlášení Himmlera již ze 14. května 1928, ve kterém stojí: „*Nepatříte mezi nás, protože kdo žije v homosexuálním milostném vztahu nebo na to pouze pomyslí, je naším nepřítelem*“.⁴⁰ A již v roce 1934 nařídil Himmler pořizovat takzvané „růžové seznamy“, tedy soupisy gayů a leseb. Růžová byla homosexuálům přisouzena jako jejich barva a museli ji nosit i později v koncentračních táborech, kde byli označováni růžovými trojúhelníky, podobně jako Židé žlutými hvězdami.⁴¹

Mnoho manželství bylo ve třicátých letech v Německu bezdětných a přirozený přírůstek obyvatelstva byl minimální. Stát ztratil mnoho svých mužů již v první světové válce a homosexualita tak byla pro nacistické hnutí další přítěží. Himmler také v roce 1937 prohlásil, že díky dvěma milionům homosexuálů přichází Říše o osm milionů dětí. O rok později označil homosexuály za nemocné lidi, kteří chorobně lžou a straní se své zodpovědnosti.⁴² Nacisté se pokusili gaye nejprve převychovat, sami ale uznali, že homosexualita se jen tak vyléčit nedá, čímž byl osud homosexuálů zpečetěn a mnoho z nich putovalo přímo do koncentračních táborů. V koncentračních táborech měli homosexuálové podle Lékó i Fanela horší postavení než samotní Židé a měli i nejvyšší úmrtnost. V táborech pro ně byly zřízeny speciální budovy a jakýkoliv tělesný kontakt,

³⁸ Viz Fanel 2000: 286-293

³⁹ Viz Fanel 2000: 311

⁴⁰ Viz Lékó 1997 [4]: 3

⁴¹ Viz Fanel 2000: 311

⁴² Viz Lékó 1997 [4]: 6-8

dokonce i pouhý úsměv, se trestal. V táborech se na homosexuálech také prováděly pokusy a kastrace, mnoho z nich na zákroky zahynulo, nebo dostalo rakovinu z ozáření.⁴³ Kolik homosexuálů nakonec v koncentračních táborech zahynulo, nikdo neví, mluví se však dokonce o milionu. Zatímco o Židech se vedlo mnoho přesných záznamů a následných pátrání po skončení druhé světové války, o homosexuály vězněné v koncentračních táborech se zajímal málokdo. Ani po skončení války to homosexuálové neměli jednoduché, a když se zúčastnili pietních akcí nebo chtěli čerpat například peněžní příspěvek pro oběti koncentračních táborů, setkali se často s neúspěchem a opovržením.⁴⁴

Po druhé světové válce můžeme identifikovat další slavné umělce gaye a nově i ty hollywoodské. S rozvojem médií a komunikace se o slavných homosexuálech dozvídáme mnohem rychleji a informace jsou i více podložené. Proslulý anglický malíř Francis Bacon se například ke své homosexualitě přiznal v jednom z interview z osmdesátých let. I mezi slavnými filozofy najdeme několik gayů. Je jím například Ludwig Wittgenstein nebo Michel Foucault. Mezi hollywoodské homosexuální hvězdy řadí Jiří Fanel například Allu Nazimovu, Montgomeryho Clifta, Jamese Deana nebo Rocka Hudsona, který se ke své homosexualitě a závažné nemoci AIDS i přiznal.⁴⁵ Dvě generace dvacátého století, beatníci a hippies, jsou obecně známé svou otevřeností a i v jejich čele najdeme několik gayů. Mezi beat generation jsou to Allen Ginsberg a William Burroughs, který je i autorem románu s názvem *Teplouš*. U mladší generace zase vystupují lidé kolem proslulého homosexuálního albína Andyho Warhola, který je někdy označován jako „otec AIDS“.⁴⁶

Po druhé světové válce se otevírá svět i pro homosexuály a již v roce 1950 vzniká například ve Velké Británii Společnost za reformu homosexuálního práva, která požadovala změnu legislativy. Radikálnějších reforem ve více zemích bylo dosaženo až později, díky revolucím roku 1968. První hnutí vzniká v Americe v roce 1969 po stonewallských nepokojích a nese název Hnutí za svobodu homosexuálů, rok poté v Londýně vzniká Fronta za svobodu gayů (GLF).⁴⁷

⁴³ Viz Fanel 2000: 316 a také Lékó 1997 [5]: 4-8

⁴⁴ Viz Fanel 2000: 317-318 a také Lékó 1997 [5]: 11-13

⁴⁵ Viz Fanel 2000: 335, 347-353, 366-367, 338-341

⁴⁶ Viz Fanel 2000: 359-361

⁴⁷ Viz Spencer 1999: 235- 237

1.3 České dějiny vnímání homosexuality

Nyní se pokusím shrnout vnímání homosexuálního chování přímo na českém území, kde informace čerpám především z knihy Jiřího Fanela, který se homosexualitou v České republice podrobněji zabývá.

1.3.1 Počátky českých dějin homosexuality až do první republiky

České dějiny homosexuality jsou o poznání chudší než ty světové. Je to podle Jiřího Fanela zapříčiněno především tím, že zde byly silné předsudky proti tomuto sexuálnímu založení a informace o gayích a lesbách jsou tak kusé. Dohady o homosexuálním chování se na českém území objevují poprvé u Rudolfa II., který neměl žádného dědice, protože prý se svou ženou nikdy neměl pohlavní styk. Za lesbu je považována také manželka Josefa II. Isabela Parmská, která prý spíše než svého manžela měla ráda jeho mladší sestru Marii Kristinu.⁴⁸

Zákony zakazující homosexualitu se na našem území objevují již za Karla V. v zákoníku Karolina, který jako trest za homosexuální chování vyměřoval upálení zaživa. Za Marie Terezie se ukládal trest smrti a následné spálení těla, za Josefa II. byl již trest smrti vyměněn za žalář. V zákonících se pro homosexualitu často užívá termín „smilstvo proti přírodě“.⁴⁹

Dále lze dohledat dobré informace o homosexuální menšině až z první republiky, kdy se začal v Praze vydávat časopis *Hlas sexuální menšiny*, vycházel však pouze jediný rok a pro nedostatek odběratelů zanikl. Roku 1932 začal vycházet časopis *Nový hlas* s podtitulem *List pro sexuální reformu*. Ten již na trhu vydržel tři roky a jedním z jeho redaktorů byl známý český básník Jiří Karásek ze Lvovic. Časopis přetiskoval články z denních novin, které se vyznačovaly nepřátelským přístupem vůči gayům. Díky stránkám Nového hlasu máme možnost získat alespoň nějaké informace o českých gayích.⁵⁰

⁴⁸ Viz Fanel 2000: 389-390

⁴⁹ Viz Fanel 2000: 391

⁵⁰ Viz Fanel 2000: 392

V českém prostředí bylo také významné, jakým způsobem informovala média o homosexuálních aférách v zahraničí. Například o soudním procesu s Oscarem Wildem referovaly noviny a časopisy ne moc přívětivým způsobem a často ho označovaly například za bestii. Jediný časopis, který se tehdy Wilda zastal, bylo *Moderní revue*, do kterého přispíval i Jiří Karásek. Mezi české známé osobnosti homosexuálních dějin patří podle Jiřího Fanela například Julius Zeyer, Jaroslav Hašek (podle něj to dokazují výroky jeho přítele Rudolfa Šimanovského, Gustava Opočenského nebo Ivana Suka) nebo právě Jiří Karásek ze Lvovic.⁵¹

1.3.2 Čeští homosexuálové za okupace a komunismu

Dále se o známých gayích v českém prostředí moc neví. Neví se toho moc ani o jakékoliv gay komunitě, jejich aktivita však jistě nezanikla ani v letech okupace. Díky výpovědím některých pamětníků je známo, že se gayové setkávali například v restauraci Šroubek na Václavském náměstí, baru Casino v Ječné ulici, v baru Orient nebo kavárně U Tlapáků. Schovávat svou sexuální orientaci museli homosexuálové i po nástupu komunistů k moci. Časté v té době bylo udavačství a v roce 1950 vznikl nový zákon, který místo označení „smilstvo proti přírodě“ použil přímo označení sexuální styk osob stejného pohlaví. V sedmdesátých letech přichází éra „lázeňských homosexuálů“, kdy se homosexuálové často scházeli například v Karlových lázních. Mezi známé homosexuální osobnosti sedmdesátých let patří J. Zrzavý, V. Krška, E. Cupák, L. Fuks nebo E. Kohout.⁵²

Osmdesátá léta se vyznačují „generací diskotékových homosexuálů“. V Praze vznikly dva diskotékové kluby *T club* na Václavském náměstí a klub *Petr Vok z Rožmberka* na Smíchově. V Brně byl vyhlášený klub *U Richarda*, kde se setkávali i slovenští gayové. Tyto kluby často navštěvovali příslušníci StB a zapisovali si jména gayů, kteří kluby navštěvovali. Seznamy homosexuálů se vytvářely také díky pohlavním nemocem, z počátku především syfilidy. Všichni, u nichž se tato nemoc projevila, museli uvést, s kým měli pohlavní styk a kdo by tak ještě dále mohl být nakažen.⁵³

⁵¹ Viz Fanel 2000: 394-399, 412

⁵² Viz Fanel 2000: 432-448

⁵³ Viz Fanel 2000: 450-51

1.3.3 Aktivity českých gayů a leseb po převratu

Po převratu v roce 1989 se postavení homosexuálů v mnohém zlepšilo. Těsně před převratem se zrodila psychoterapeutická skupina pro gaye a lesby, ze které se vyvinula organizace Lambda Praha. Později se rozšířila i do Českých Budějovic, Brna a Ostravy a v roce 1990 se všechny organizace spojily do Svazu Lambda. V téže roce na televizní obrazovce vystoupil v krátkém spotu Šimon Formánek, přihlásil se ke své homosexualitě a vyzval stejně založené občany, aby se sešli v sobotu 3. února 1990 v hostinci *U Vrtule*. Zde se položily základy Hnutí za rovnoprávnost homosexuálních občanů (HRHO). Dalšími organizacemi, které vznikly v tomto období, byly Sdružení organizací homosexuálních občanů (SOHO), Lega a Ganymedes. V květnu roku 1990 se poté všechny tyto organizace sešly v Brně a gay komunita se domluvila na tom, že SOHO bude zastřešovat všechny organizace homosexuálů v České republice, HRHO bude politicky reprezentovat homosexuály navenek a Lambda bude vyvíjet aktivitu uvnitř komunity.⁵⁴

Vzniklo také několik časopisů zaměřených na gay komunitu. V počátcích hnutí to byly *Lambda Noviny*, poté měsíčník *SOHO revue*, který se později přejmenoval na *SOHO ABSOLUT* a nyní vychází pod názvem *GAYČKO*. Homosexualita se dostala také do rádií, kde v roce 1998 vznikl pořad *BONA DEA* na stanici Radiožurnál, a televize, kde byl hned po revoluci vysílán například pořad *Tabu* nebo *Žijeme mezi vámi, ale...* a další.⁵⁵ Komunita homosexuálů se i těmito aktivitami více semkla a čeští občané si na ni ve většině případů zvykli a tolerovali ji. To dokazují i výzkumy veřejného mínění, podle kterých si jen polovina (51 %) českých občanů myslí, že by přiznání k homosexualitě vzbudilo v jejich okolí negativní reakce⁵⁶ a pouze 23 % Čechů by nechtělo mít homosexuály za sousedy. Tolerance k homosexuální menšině navíc stále roste. V roce 2003 je odmítalo mít za sousedy 42 % občanů České republiky, v roce 2008 to již bylo o deset procent méně a nyní je to už o téměř dvacet procent. Více konzervativní jsou ale stále vůči homosexuálům lidé starší a s nižší životní úrovní.⁵⁷

⁵⁴ Viz Fanel 2000: 453-456

⁵⁵ Viz Fanel: 2000: 458-459

⁵⁶ Viz CVVM 2012-07-10: 2. Výzkum provedený Centrem pro výzkum veřejného mínění probíhal v květnu roku 2012. Kvótním výběrem s kvótami pro věk, vzdělání, pohlaví, kraj a velikost bydliště bylo dotazováno 1042 respondentů ČR nad 15 let.

⁵⁷ Viz CVVM 2012-04-11: 2-3. Výzkum provedený Centrem pro výzkum veřejného mínění probíhal v březnu roku 2012. Kvótním výběrem s kvótami pro věk, vzdělání, pohlaví, kraj a velikost bydliště bylo dotazováno 1053 respondentů ČR nad 15 let.

2. Obsahová analýza

Ve své práci se pokouším o vytvoření mediálního obrazu pochodů homosexuálů na českém území. Využívám obsahovou analýzu, a proto nyní uvádím popis typu zvolené analýzy a parametrů, které jsem pro měření zvolila.

2.1 Výběr typu analýzy

Analytická část mé práce má především deskriptivní charakter, protože odpovídám na otázky, které zjišťují množství prostoru, které je tematice pochodů homosexuálů v novinách věnováno, jakým osobnostem je dáván prostor a jaký názor v médiích převládá a je prezentován. Snažím se ale také nalézt co nejvíce informací o tématu, které zatím nebylo tolik prozkoumáno, dalo by se tedy říci, že budu provádět explorační výzkum.⁵⁸ Nejprve tak ve výzkumné části z různých zdrojů popisuji, jak probíhaly jednotlivé pochody Gay Pride a až poté se zaměřím na analýzu samotných novinových článků, které události určitým způsobem reflektují.

Existují dva typy analýzy mediálních obsahů, jedním z nich je hermeneutická textová a obrazová analýza, která vychází z literárně vědní textové interpretace, kdy se pod povrchem textu hledá jeho skrytá hlubší struktura. Jedná se o důkladný rozbor jednotlivých článků, tudíž se nehodí pro analýzu více textů, ale spíše pro menší počet textů s kombinací mnoha úhlů pohledu. Tento způsob analýzy je však silně subjektivní, a tak různí výzkumníci mohou dojít k různým výsledkům. Druhým z nich je kvantitativní obsahová analýza, která je vysoce strukturovaným a selektivním procesem. Obsahy médií se zkoumají s ohledem na několik znaků a výsledky analýzy se poté dají prezentovat pomocí čísel, grafů a tabulek. Může se použít kombinace obou přístupů, často je hermeneutická analýza předstupněm té kvantitativní.⁵⁹ Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala kvantitativní obsahovou analýzu, takže se věnuji především kvantifikaci mediovaných obsahů, ale popíši také určité stereotypní zobrazení v textech. Tento typ analýzy jsem zvolila především proto, že analyzuji větší množství článků, které jsou si v mnoha ohledech napříč deníky velmi podobné. Výzkumný proces analýzy lze zjednodušeně popsat tak, že na začátku stojí výzkumné téma, které je třeba

⁵⁸ Viz Hendl 2005: 38

⁵⁹ Viz Schulz 2011: 29-31

operacionalizovat a stanovit metodu výzkumu. Je důležité vymezit si časový a organizační průběh šetření. Dále následuje přípravná a ověřovací fáze výzkumu a poté již sběr dat a vyhodnocení.⁶⁰ Mým výzkumným tématem je mediální obraz pochodu gayů, leseb, bisexuálů a transsexuálů v České republice. Dále stanovuji způsob výběru jednotek pro analýzu.

2.2 Výběr jednotek analýzy

Operacionalizace podle W. Schulze začíná vymezením výběrového souboru, což je redukce jednotek, které pro analýzu přicházejí v úvahu. Výběr se provádí ve čtyřech rovinách. Vzhledem k tomu, že pro potřeby bakalářské práce není logické analyzovat všechna média České republiky, nejprve je důležitá redukce médií, která se budou sledovat.⁶¹ Ve své analýze se zaměřím na zkoumání tří deníků – Mladé fronty DNES, Lidových novin a Práva. Tato periodika jsem zvolila především proto, že jsou všechna považována určitým způsobem za seriózní a podle mě i dobře pokrývají různorodé rozložení názorů a přístupů od levice k pravici a od konzervatismu k liberalismu.

Druhou rovinou je oblast médií, o kterou se budeme zajímat. Většinou nás nezajímá celý obsah médií, ale jen určitá oblast jako je politika, zahraniční zpravodajství a podobně. V mém případě je oblastí, o kterou se budu zajímat, hlavní domácí zpravodajství bez příloh. Dále je důležité stanovit si časový úsek, který se bude zkoumat.⁶² Má práce je longitudinální studií, jelikož výzkumné období zahrnuje několik časových období a zkoumá jev, na který se může měnit názor v průběhu času.⁶³ Pro svou analýzu jsem zvolila vždy celý měsíc před a celý měsíc po konání pochodu homosexuálů v České republice. Například pokud se v roce 2008 konal pochod homosexuálů v červnu, bude mé analýze podléhat období května až července tohoto roku. I pro rok 2009 a 2010 analyzuji měsíce květen, červen a červenec, pro rok 2011 jsou to měsíce červenec, srpen a září.

⁶⁰ Viz Schulz 2011: 31

⁶¹ Viz Schulz 2011: 35

⁶² Viz Schulz 2011: 35

⁶³ Viz Babbie 2010: 107

Poslední selekcí je pak dle Schulze specifikace samotné mediované obsahové jednotky na jednotku kódovací. Tuto jednotku dále analyzujeme podle proměnných, které jsou měřitelné a můžeme je zaznamenat pomocí číselných kódů a hodnot. Každá proměnná dostává svůj číselný kód, který se pak zanáší do záznamového archu. Číselné hodnoty se mohou použít pro nominální proměnné, jako je druh obsahu článku, či ordinální proměnné, jako je důležitost zkoumaného tématu v článku nebo pro kardinální proměnné, jako je délka článku. Dále se rozlišují dva typy proměnných, a to identifikační a analytické. Identifikační proměnné nám pomáhají rychle se zorientovat, kde se daný článek v novinách nachází, když potřebujeme něco dohledat. Analytické proměnné jsou naopak odpověďmi na zadání výzkumného tématu.⁶⁴

Kódovací jednotkou pro mou bakalářskou práci jsou nejen články týkající se samotných pochodů homosexuálů Gay Pride, ale také homosexuality jako takové. Identifikační proměnné, které pro svou analýzu používám, jsou periodikum, datum, číslo a ročník vydání a strana, na které byl článek otištěn. Analytické proměnné pak velikost článku v centimetrech čtverečních včetně fotografie, podíl článku věnovaný Gay Pride či homosexualitě, případně hodnotové zbarvení článku (pokud se nebude jednat o zprávu). Také mě zajímá, zdali je dán prostor odpůrcům pochodů, jako jsou často představitelé církve, venkovští obyvatelé či pravicoví extrémisté.

3. Historie pochodů homosexuálů

Nyní se dostáváme k historii samotných pochodů homosexuálů neboli pochodů hrdosti. Nejprve stručně popisují některé z prvních pochodů Gay Pride v zahraničí a poté shrnují hlavní události jednotlivých pochodů v České republice, které jsou důležité pro pochopení jejich reprezentace v samotných novinách, které analyzuji.

Pochody hrdosti jsou pořádány na památku událostí z června 1969, kdy se gayové poprvé postavili policejní razii. Incident se stal v newyorském baru Stonewall a je pokládán za mezník v komunitě gayů a leseb, protože do nepokojů bylo zataženo několik tisíc lidí a média se o nepokoje homosexuálů zajímala vůbec poprvé. Nejedná se však o pochod za hrdost na sexuální založení, ale za lidskou důstojnost, která by měla

⁶⁴ Viz Schultz 2011: 35-44

být přiznána všem, bez ohledu na jejich sexuální orientaci.⁶⁵ Samotné názvy těchto pochodů se s postupem času mění, setkáváme se s názvy jako Duhová vlna, Gay Pride, Queer Parade, Queer Pride nebo Pride parade pro komunitu tzv. LGBT, tedy leseb, gayů, bisexuálů a transsexuálů. První pochody se konaly již rok po stonewallských nepokojích, 27. června v Chicagu⁶⁶ a 28. června 1970 ve Philadelphii.⁶⁷ Postupně se pochody hrdosti rozšiřovaly do všech koutů světa, v České republice se první novodobý pochod homosexuálů objevil až v roce 2008. Hlavní znaky a události na jednotlivých pochodech gayů, leseb, bisexuálů a transsexuálů na našem území představím na následujících řádcích.

3.1 Duhová vlna 2008 v Brně

První novodobý pochod homosexuálů na českém území se konal 28. června 2008 v Brně a nesl název Duhová vlna. Do té doby čeští homosexuálové pořádali jen pochody za oběti nemoci AIDS.⁶⁸ Tento průvod si kladl za cíl posílit hrdost sexuálních menšin a otevřít diskusi nad nedořešenými otázkami, jakými jsou například rodičovská práva homosexuálů. Průvodu se podle odhadů účastnilo mezi pěti a sedmi sty návštěvníky a další tisícovka přihlížejících. Na podporu homosexuálů vystoupili při průvodu známé osobnosti a politici, jako zpěvák Pavel Vítek, herečka Iva Pazderková, herec a gay aktivista Jiří Hromada, náměstek primátora Martin Ander, zastupitelka za Stranu Zelených Kateřina Dubská nebo ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková. Průvod měl podle plánu začít ve dvě hodiny odpoledne z centrálního náměstí Svobody v Brně a zahrnovat dvouhodinový okruh. Shromáždění gayů a leseb ale narušil útok neonacistů ze skupiny Národní odpor a dalších výtržníků, proto byl pochod nakonec zkrácen a jeho návštěvníci obešli jen jeden blok. Několik účastníků a přihlížejících bylo zraněno dělobuchy, museli je ošetřovat příslušníci záchranné služby a zasahovat policie.⁶⁹ Již první pochod homosexuálů tak měl ohlas, a to jak ze strany samotných homosexuálů, kterých přišlo několik set, tak i ze strany odpůrců.

⁶⁵ Viz Fanel 2000: 460, 467

⁶⁶ Viz Chicago Tribune (Kuczka) 1991-06-01: online

⁶⁷ Viz The Village Voice (Sargeant) 2010-06-22: online

⁶⁸ Viz Encyklopedie Brna (Šibíčková) 2008: online

⁶⁹ Viz Tisková zpráva organizace STUD Brno: online

Kromě útoku neonacistů přímo na pochod se i několik dalších extrémně pravicových či náboženských organizací vyjádřilo proti pochodu homosexuálů v Brně (Národní strana, Konzervativní strana, Právo a spravedlnost, Akce národní obnovy). Proti pochodu se vyslovil i ředitel Institutu svatého Josefa Michal Semín, který vyzval ke zrušení konání akce. Pokud se tak nestane, měly by se podle něj v brněnských kostelech konat alespoň smírné pobožnosti za „těžce hříšné jednání těchto lidí“.⁷⁰ Ucelenou výzvou proti pochodu gayů a leseb byl dokument s názvem *Kladenská výzva Orla*. Katolická organizace Orel vznikla v roce 1909 v Kladně s cílem obrany víry, mravů a lásky k vlasti, proto pocítovala povinnost vystoupit proti plánované akci nenásilným protestem. Podle nich je Queer Parade pořádaná v Brně útokem na tradiční morální zásady a cílenou provokací: *„Její iniciátoři zneužívají problematiku minorit k vlastnímu zviditelnění, usilují o prosazení kontroverzních zákonných norem, (práva na adopci dětí homosexuály), a propagují životní styl, který je naprosto neslučitelný nejen s tradiční morálkou, ale především se základními sociálními a kulturními vzorci západní civilizace!“*⁷¹ I takto radikální názory vznikaly okolo konání prvního pochodu homosexuálů, který se neobešel ani bez útoku neonacistů.

3.2 Queer Parade 2009 v Táboře

Hned o rok později i přes nesnáze z brněnského průvodu proběhl další pochod homosexuálů, leseb, bisexuálů a transsexuálů, tentokrát v Táboře. Pořadatelé stanovili čas průvodu na 29. června v pravé poledne. Trasa pochodu byla přes dva kilometry dlouhá a končila pod hradbami Tábora, kde se konal další kulturní program. Cílem pochodu byla v roce 2009 především oslava, heslem se stal slogan „Společně a bezpečně!“ Na průvod bylo zajištěno několik dobrovolníků, strážníci městské policie, mobilní zdravotnické služby a další ochranné nástroje, aby se neopakovaly události z loňského průvodu v Brně. Záštitu nad akcí v Táboře převzala Džamila Stehlíková a Jiří Hromada.⁷²

Průvodu se nakonec zúčastnilo jen něco málo přes tři sta lidí. Na ochranu pochodu přítom bylo v pohotovosti na pět set policistů, tedy více, než bylo samotných

⁷⁰ Viz Aktuálně.cz (Smyčková) 2008-06-19: online

⁷¹ Viz Volný, Švajner, Krešne, Rosenhöfer, Červenka, Chvorinov, Vrtík 2008-06-01: online

⁷² Viz 6. tisková zpráva Organizačního výboru Průvodu a festivalu Queer Pride v Táboře

návštěvníků. Svůj meeting i tento rok oznámila Dělnická strana, sešla se však asi jen třicítka jejich příznivců, a tak se pochod v Táboře obešel bez větších incidentů.⁷³ Druhý pochod Gay Pride v České republice si nezískal takovou popularitu, jako ten první. Vysvětlení můžeme hledat i v místě konání, protože Tábor je přeci jen menší město než Brno či Praha. Cílem Queer Pride v Táboře však byla především oslava a bezpečné projítí ulicemi, což se jistě podařilo a pochod posílil komunitu gayů a leseb a připravil půdu pro další konání pochodů.

3.3 Gay Pride 2010 v Brně

Třetí ročník pochodu zavítal opět do Brna, města, kde se konal průvod poprvé a opět proběhl poslední víkend v červnu, a to 26. června 2010. Již koncem března začal i tradiční doprovodný festival nazvaný Teplé jaro. Stejně jako před dvěma lety Queer Pride začala na náměstí Svobody v jednu hodinu po poledni. Účastníků pochodu bylo více než v Táboře, ale méně než na prvním z pochodů, jejich počet se odhaduje na pět set. Podobně jako tábořský, i brněnský pochod se obešel bez vážnějších incidentů, především proto, že organizátoři a policie nepodcenili přípravu a znovu se jich do ulic vydalo na šest stovek. Konaly se však dvě „protiakce“ pochodu sexuálních menšin. Jednou z nich byla akce asi stopadesátičlenné skupiny pravicových extrémistů ze skupiny D.O.S.T. a Národního odporu, druhou Pochod pro rodinu Mladých křesťanských demokratů. Oba protesty se však proklamovaly jako poklidné a nechtěli činit násilí. Zadrženo však bylo sedm lidí za přestupky proti shromažďování nebo za nevhodné nápisy na oblečení, jeden z extrémistů dokonce hodil na policisty dělobuch. Dva extrémisté také ukradli duhovou vlajku pochodu, zapálili ji a nakonec ji na protest pomohli.⁷⁴ Tyto incidenty se však nedají považovat za nijak závažné, takže policisté pochod dokázali ochránit. Z pochodů gay komunity se stala tradice a homosexuálové byli připraveni uspořádat další ročník Gay Pride ve větším stylu v hlavním městě České republiky.

⁷³ Viz Tábořský deník (Šátrová) 2009-06-20: online

⁷⁴ Viz Brněnský deník (Němec) 2010-0626: online

3.4 Prague Pride 2011 v Praze

Největší ohlasy v historii Gay Pride v České republice zaznamenal průvod z roku 2011, a to hned z několika důvodů. Jedním z nich je jistě ten, že se pochod poprvé konal v hlavním městě, tudíž se o něj mnohem více zajímala média a je také známo, že právě v Praze je největší procentuální zastoupení gayů a leseb. Druhým důvodem, který přispěl i k tomu, že se na Prague Pride dostavilo větší množství lidí, než se očekávalo, byla silná politizace a medializace tématu kvůli sporům několika politických představitelů ohledně chystaného pochodu. Vše začalo kontroverzními výroky Petra Hájka, blízkého spolupracovníka prezidenta Václava Klause, který se ohrazoval vůči konání pochodu. Po vyslovení jeho názorů se rozpoutala několikadenní politická i mezinárodní diskuze nad tématem homosexuálů a jejich pochody Gay Pride.

V Praze se *Festival hrdosti* konal od 10. do 14. srpna 2011, hlavní průvod v sobotu 13. srpna. Celého festivalu Prague Pride se podle oficiálních stránek pochodu účastnilo na dvacet pět tisíc lidí, samotného sobotního pochodu osm tisíc nejen českých občanů. Festival zahrnoval téměř osmdesát kulturních akcí a byl završen sobotním průvodem začínajícím na náměstí Republiky a hudebním festivalem na Střeleckém ostrově. Kvůli průvodu musel být omezen provoz některých tramvají. Na akci byl prováděn i malý průzkum, podle něhož byla většina návštěvníků z České republiky, ale více jak pětina dorazila ze zahraničí. Průvodu se účastnilo více mužů než žen, nejčastěji ve věku mezi devatenácti a čtyřiceti pěti lety. Festival přitáhl pozornost nejen českých médií, kterým se budu věnovat dále, ale objevilo se mnoho článků i v médiích zahraničních, například v BBC, The Economist, Le Mond, The New York Times, The International Herald Tribune, Die Welt nebo Euronews. Akci také podpořilo mnoho celebrit a politiků, například Marta Jandová, Jimmy Somerville, Martin Bursík, Kateřina Jacques, Martina Navrátilová, Olga Sommerová, Lejla Abbasová a další.⁷⁵

Záštitu nad akcí převzal primátor Prahy Bohuslav Svoboda a starosta Prahy 1 Oldřich Lomecký, což se později stalo terčem mnoha konfliktů. Dalším zdrojem pro hádky politiků byla také podpora pochodu od velvyslanců třinácti zemí v České republice.⁷⁶ Jak už bylo řečeno, první medializovaný negativní útok na pochod

⁷⁵ Viz Výroční zpráva Prague Pride 2011: 8-11

⁷⁶ Viz Výroční zpráva Prague Pride 2011: 8

homosexuálů v Praze vzešel z úst Petra Hájka, vicekancléře prezidenta. Ten označil homosexuály za devianty a prezident Klaus se od jeho slov odmítl distancovat s tím, že toto označení je neutrální. Prezident se naopak ohradil vůči podpoře velvyslanectví, kterou považoval za zásah do vnitřních záležitostí státu. Personální šéf ministerstva školství a předseda iniciativy D.O.S.T. Ladislav Bátora dokonce napsal jednomu z velvyslanců otevřený kritický dopis. Další kritické ohlasy byly slyšet z dvou dalších akcí, které se také konaly v sobotu 13. srpna. Mladí křesťanští demokraté a KDU-ČSL pořádali již druhý ročník Pochodu pro rodinu a svou akci oznámila i Dělnická strana sociální spravedlnosti.⁷⁷ Předseda Mladých křesťanských demokratů se nechal slyšet, že „Cílem pořádání Pochodu pro rodinu je poukázat na stav v naší společnosti, kdy zájmy tradiční rodiny nejsou podle našeho názoru dostatečně hájeny a slovo rodina jako hodnotový pojem čím dál více ztrácí na svém významu. Považujeme za znepokojivé, když se ve společnosti mluví výhradně o právech homosexuálů, zatímco zájmy tradiční většinové rodiny nikdo nehájí.“⁷⁸ Pochod pro rodinu tak nebyl explicitně protestem proti právům homosexuálů, ale spíše poukázáním na to, že se v poslední době nedává velký prostor zájmům tradiční rodiny. Oproti tomu pochod pravicových extrémistů vystupoval přímo proti gay komunitě a při pochodu se vyskytlo i několik incidentů, které musela řešit policie.

4. Vlastní analýza českých médií

Nyní se pokusím popsat, jakým způsobem informovala o problematice Gay Pride česká média. Obsahovou analýzou tří českých deníků jsem zjistila, jak velkou pozornost si pochody homosexuálů získaly, například kolik prostoru bylo problematice věnováno v rámci jednotlivých let a co obsahovaly jednotlivé zprávy a komentáře. Nejprve shrnuji jednotlivé ročníky pochodů a poté nalézám specifika mnou zvolených periodik Mladé fronty DNES, Lidových novin a deníku Právo. Do seznamu literatury jsem přiložila seznam analyzovaných článků podle jednotlivých deníků a ročníků.

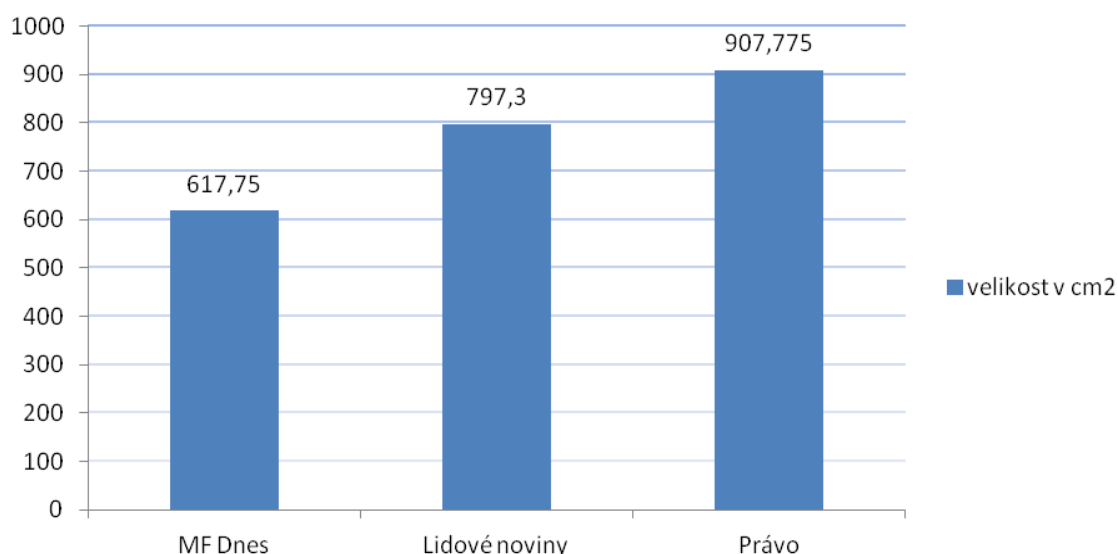
⁷⁷ Viz Wiki.aktuálně.cz 2011-08-09: online

⁷⁸ Viz oficiální stránka Mladých křesťanských demokratů 2011-07-18: online

4.1 První pochod homosexuálů v českých médiích

O první pochod Queer Parade v Brně byl v médiích poměrně velký zájem. Ve všech vybraných denících se objevilo během června nebo července v hlavní části domácího zpravodajství pět zpráv o pochodu homosexuálů. V Mladé frontě DNES a deníku Právo se jedna ze zpráv objevila dokonce na titulní straně novin.⁷⁹ Největší prostor byl tématu věnován v deníku Právo. První články, které noviny přinášejí, byly vydány již několik dní před konáním pochodu, protože již tehdy se v Brně objevily kritické názory na průvod od pravicových extrémistů. Mladá fronta DNES například přináší informaci o tom, že jsou v centru města vylepené plakáty proti průvodu Queer Parade s heslem „Teplouši táhněte!“⁸⁰

Velikost prostoru věnovaná tématu Gay Pride 2008

Lidové noviny vydaly nejprve sloupek Jiřího Fraňka, který považuje akci neonacistů za provokativní protest proti neškodným homosexuálům. Den poté pak přinesly informaci o tom, že se dva zástupci strany Zelených Ondřej Liška a náměstek brněnského primátora Martin Ander obrátili na starostku Brna-střed Dagmar Hrubou, aby rozpustila neohlášenou demonstraci extrémistů. Ani Lidové noviny neopomněly o pochodu homosexuálů informovat ještě před jeho samotným konáním. V sobotním

⁷⁹ Příloha č. 1

⁸⁰ Příloha č. 2

číslé otiskly článek, kde informovaly o protestní akci Národní strany, Dělnické strany a náboženských organizací, ale i o plakátech vylepených po Brně. Jako jediné noviny také odhadovaly, kolik přijde návštěvníků a napsaly kudy průvod Duhová vlna povede.

Všechny studované deníky v pondělí 30. června 2008 přišly se třemi články o pochodu homosexuálů. Deník MF Dnes hned na titulní straně poukázal na to, že pochod homosexuálů napadli extrémisté a na straně druhé pak popisoval, jak pochod probíhal a kolik účastníků ho navštívilo. Poté se ještě v komentářích objevil názor Jana Jandourka v článku s názvem *Jestli je tu někdo deviant, tak náckové a národovci*. I Právo otisklo již na titulní straně článek s pokračováním na straně tři, citováno je mnoho osobností, jako Libor Halík, Martin Ander, Jiří Hromada nebo Džamila Stehlíková. Třetí článek je pak jen zmínkou o pochodu homosexuálů a dále se věnuje zrušení Národní strany. Lidové noviny také otiskly tři články, ale dva z nich se tématu Queer Parade věnují jen okrajově, třetí článek ale zahrnoval i tři velké fotografie z průvodu a Lidové noviny mezi třemi analyzovanými periodiky otiskly největší článek ze všech.⁸¹ Citovány jsou zde opět osobnosti jako Jiří Hromada, ale i předseda svazu Lambda Jiří Mareček či pořadatel průvodu Mirek Zajdák.

Mladá fronta DNES a Lidové noviny se tématem Gay Pride zabývaly i jedním článkem v červenci, a to v rámci sekce komentáře nebo názory. Články nejsou však zcela věnovány pouze Queer Parade, ale Lidové noviny poukazovaly na selhávání policistů na více místech proti neonacistům a fašistům. Ondřej Šlechta v Mladé frontě DNES zase polemizoval nad faktem, že pokud se chtějí homosexuálové rovnat heterosexuálům, neměli by se nad ně „povyšovat“ v rámci pochodů hrdosti na svou sexuální menšinu.

4.2 Duhové vlny 2009 v Táboře a 2010 v Brně

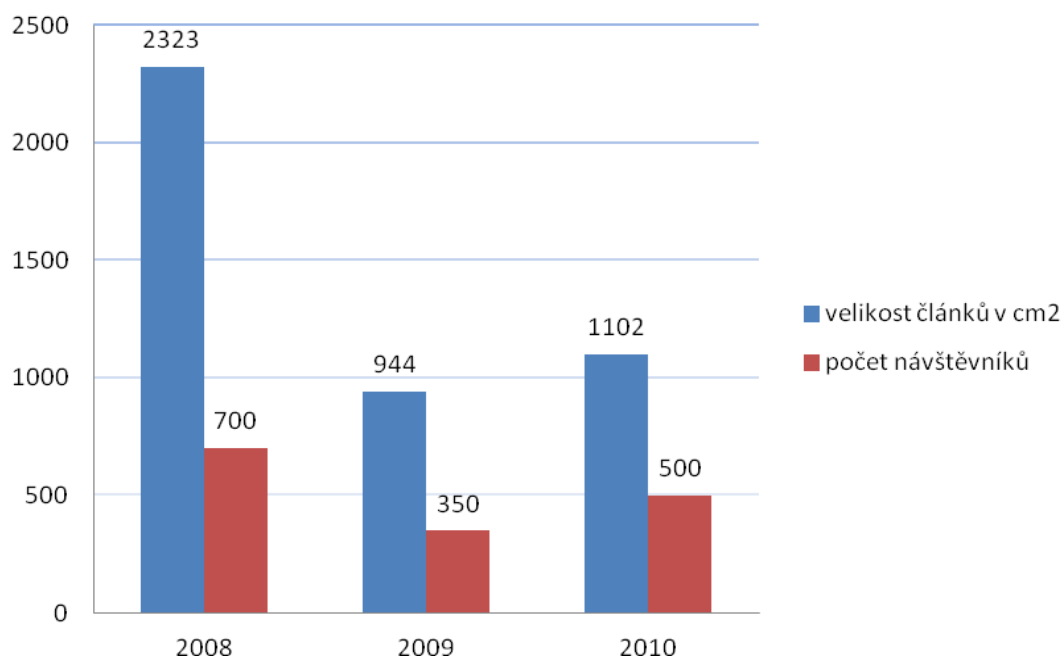
Druhý a třetí ročník pochodu gayů, leseb, bisexuálů a transsexuálů již neměl v mediálním prostředí takový ohlas. Pravděpodobně to můžeme připisovat nejen tomu, že pochod ztratil „punc novosti“, ale na druhý a třetí ročník Duhových vln přijel i menší počet návštěvníků. O pochodu v hlavní části domácího zpravodajství a komentářích

⁸¹ Příloha č. 3

informovaly z analyzovaných deníků pouze Právo a Lidové noviny. MF DNES je známá tím, že hojně využívá své regionální přílohy, kde o pochodu gayů v Brně a Táboře informovala. Jelikož ale analyzuji čtyři pochody konající se v různých městech, rozhodla jsem se z analýzy vyřadit jednotlivé přílohy novin a přistupovat k tématu tak, jak by ho vnímal čtenář například ze Severních Čech, který by se z Mladé fronty o druhém a třetím pochodu homosexuálů v České republice vůbec nedozvěděl, protože by nečetl přílohy pro města Tábor nebo Brno.

Následující graf ukazuje souvislost velikosti všech článků o problematice Gay Pride z hlavního zpravodajství ve třech zkoumaných novinách a počtu účastníků jim odpovídajících pochodů. Vidíme, že počet medializace pochodu opravdu stoupá a klesá společně s počtem účastníků průvodu. To se potvrdilo i pro čtvrtý pochod konaný v hlavním městě, kterého se účastnilo největší množství pochodujících a bylo o něm napsáno i nejvíce zpráv v novinách.⁸²

Souvislost velikosti článků a počtu účastníků pochodu

O druhém ročníku Queer Pride se objevila jen jedna zpráva s fotografií v deníku Právo a jeden článek v Lidových novinách. Oba články informovaly o klidném

⁸² Příloha č. 4

pochodu, který byl zajištěn stovkami policistů i vrtulníkem a o tom, že se kritiků pochodu v podobě radikálů objevila jen hrstka. Lidové noviny daly prostor i vyjádření se druhé strany, kdy citují místopředsedu Dělnické strany Jiřího Štěpánka (rozbor dále v kapitole Stereotypizace). Jediným větším konfliktem byla pře filmaře Filipa Remundy a jednoho příslušníka Dělnické strany, který měl na mikině nápis *Árijské bratrstvo* a Filip Remunda žádal policisty o přešetření, co nápis znamená.

Třetí ročník Duhové vlny si vyžádal pozornost především Lidových novin, které o něm otiskly tři články, deník Právo článek jeden a MF Dnes neotiskla, jak jsem již zmiňovala, v hlavní části zpravodajství žádnou zprávu o Gay pride. Lidové noviny psaly ještě před pochodem o tom, že se Brno změní v pevnost s ochranou stovek policistů, kriminalistů i vrtulníkem, protože se ve městě střetnou tři skupiny, mezi kterými vládne napětí – radikálové, příznivci sexuálních menšin a křesťané. Článek je však vyhrazen především popisu plánovaného pochodu homosexuálů a akce radikálů a křesťanů je v něm brána jako protiakce. Po uskutečnění průvodu Lidové noviny zveřejnily informace, že se průvod mohl konat jedině díky zásahům policie a změně trasy, aby se průvod gayů a leseb vyhnul skupině asi stopadesáti radikálů. V komentářích byl však článek Zbyňka Petráčka, který upozorňoval na to, že pouze meeting skupiny D.O.S.T a dalších radikálů by se dal označit za protiakci a ne každý, kdo kritizuje průvod musí být nutně tmářem. Například právě Pochod pro rodinu Mladých křesťanských demokratů byl podle něj pouze podpůrnou akcí pro rodinu a nebyl kritikou menšiny homosexuálů jako takové. Deník Právo napsal jeden delší článek po uskutečnění pochodu, kde informuje, že brněnský průvod byl chráněn šesti stovkami ozbrojených policistů, vrtulníkem, psavody, jízdní policií, dvěma stovkami strážníků, obrněnými vozy a vodním dělem. Brněnští občané si podle Práva stěžovali na omezení v městské hromadné dopravě a provozovatelé obchodů a restaurací zase na ztrátu běžných zákazníků v době průvodu.

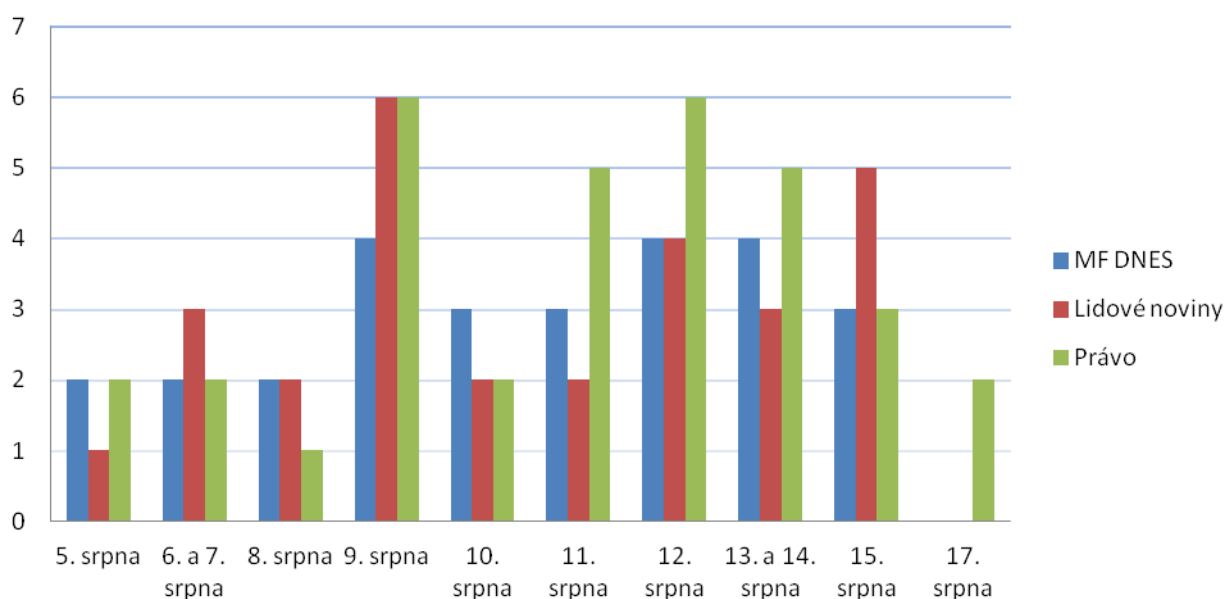
4.3 Mediální a politická přestřelka okolo Prague Pride 2011

Největší ohlasy, ať již s ohledem na počet návštěvníků či medializaci pochodu, měl první průvod v hlavním městě České republiky zvaný Prague Pride. O tomto pochodu, který se konal v polovině srpna, se první zprávy v novinách objevily již

5. srpna 2011, a to kvůli výroku vícekancléře Petra Hájka, který mimo jiné kritizoval i záštitu akce členem ODS Bohuslavem Svobodou a podporu dalšího člena strany Borise Šťastného, protože podle něj by strana, která se prezentuje jako konzervativní, neměla podporovat takovou akci. Jelikož se bral Hájkův výrok jako „názor Hradu“, okamžitě se spustila vlna kritiky, ale i podpůrných názorů. Prezident Václav Klaus se od slov Petra Hájka odmítl distancovat, o čemž všechny analyzované noviny informovaly hned den poté. Prezident označil slovo *deviant* za neutrální a prohlásil, že Prague Pride není projevem homosexuality, která by se měla tolerovat, ale projevem „homosexualismu“, kterého se stejně jako dalších –ismů velmi obává. Na stranu „Hradu“ se kromě prezidenta a Petra Hájka posléze postavili i Marek Benda z ODS, Ladislav Bátora, Pavel Dobeš, ale i poradce premiéra v oblasti lidských práv Roman Joch. Na stranu Prague Pride naopak Bohuslav Svoboda, Boris Šťastný, Oldřich Lomecký nebo Michaela Marksová Tominová.

Následující graf ukazuje počet článků, které byly v jednotlivých dnech v rámci daných periodik vydány. První výroky Petra Hájka byly otištěny 5. srpna, souhlasný názor Václava Klause pak den na to. Největší prostor je v novinách věnován tematice pochodů hrdosti devátého srpna, kdy se dikutovalo o podpoře velvyslanců, kvůli čemuž přišla další vlna kritiky na Prague Pride.

Počet článků o Prague Pride 2011

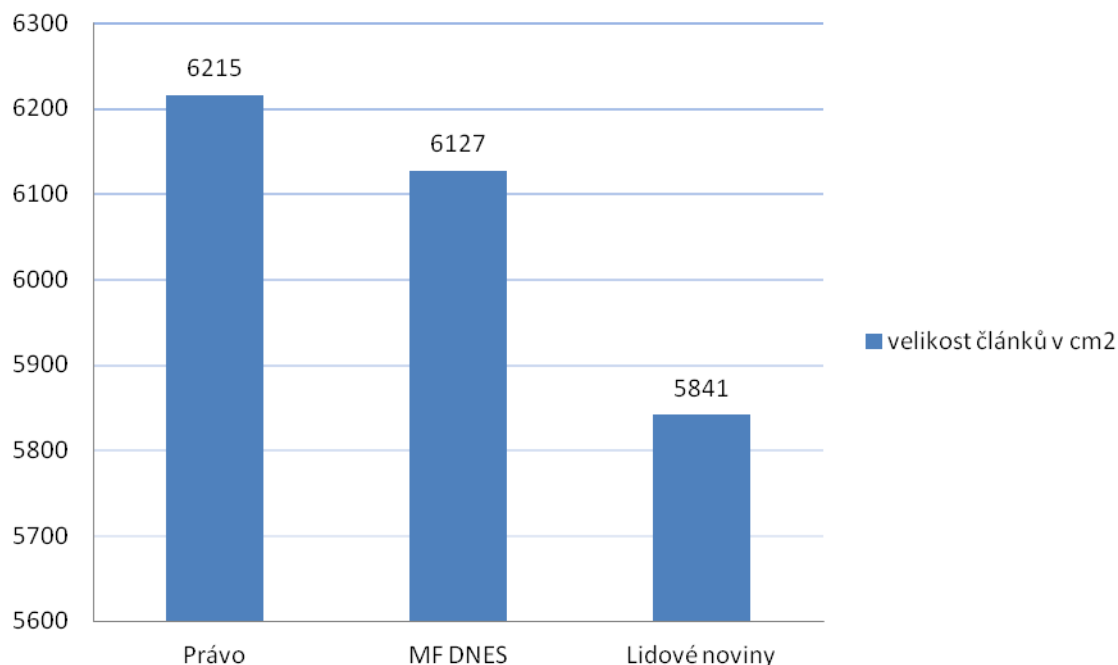
Noviny podaly zprávu o podpoře pochodu z otevřeného dopisu třinácti velvyslanců působících v České republice, a to z USA, Rakouska, Belgie, Kanady, Dánska, Estonska, Německa, Nizozemí, Španělska, Norska, Švédska, Velké Británie a Švýcarska. Na to pak navázala kritika poslance Bátory, který napsal dopis americkému velvyslanci Normanu Eisenovi, že nesouhlasí s jeho podporou pochodu. Do rozmlísky mezi velvyslanci a odpůrci pochodu se přidal například i Karel Schwarzenberg, který neodsoudil pochod jako takový, ale působení velvyslanců, které považoval za zbytečné a kontraproduktivní. Stejně tak prezident Václav Klaus se ohradil proti dopisu velvyslanců a upozorňoval, že se zde nejedná o povolení či nepovolení pochodu, ale pouze o vhodnost záštity této akce politikem ODS, díky čemuž se téma silně politizuje. Podle prezidenta nemají velvyslanci právo takovýmto způsobem zasahovat do vnitřních záležitostí státu a nedovede si představit, že by něco podobného udělal český velvyslanec v cizí demokratické zemi. S tímto názorem přišel i Ladislav Jakl, již brzy se však ukázalo, že čeští velvyslanci v minulosti dali podporu podobným pochodům například Budapest Pride v Maďarsku nebo Baltic Pride v Tallinu.

Kvůli Prague Pride bylo na politické půdě opravdu rušno a mluvilo se o štěpení dvou stran. Jednou z nich byla již zmiňovaná ODS, která byla kritizována jako konzervativní strana, která přesto dává záštitu kontroverzní akci. Odlišný názor než „pražští občanští demokraté“ však vyjádřil klub ODS z Vysočiny, který veřejně podpořil názor prezidenta Václava Klause. Ten jim za to následně poděkoval. Druhou rozpolcenou stranou byly Věci veřejné, které ještě před počátkem politické diskuze okolo Prague Pride festival podporovaly a také kritizovali slova Petra Hájka. Na druhou stranu ale obhajovali svého člena Ladislava Bátoru, který přitom proti pochodu radikálně vystoupil. Nakonec se na pochod vydal jen jediný zástupce Věcí Veřejných Tomáš Jarolím.

Díky medializaci a politizaci akce se začalo odhadovat, že na Prague Pride přijede mnohem více účastníků. Při nahlašování akce se počítalo s patnácti sty návštěvníky, pozdější odhady se pohybovaly již okolo pěti až sedmi tisíc. Noviny také upozorňovaly na změny v dopravě, které se díky akci uskuteční. Na hlavní průvod nakonec přišlo osm tisíc lidí a obešel se bez větších incidentů, také díky ochraně policisty. Všechny tři deníky o něm informovaly hned v pondělí 15. srpna, a to na titulní

nebo hned druhé straně novin. Následující graf ukazuje velikost článků v centimetrech čtverečních, které byly věnované tématu pražského pochodu či homosexuality jako takové.

Prostor v novinách daný Prague Pride 2011

Prostor v novinách byl dán i lidem z řad odpůrců, jako například arcibiskupovi Dominiku Dukovi, Michalu Semínovi nebo také předsedovi Dělnické strany sociální spravedlnosti Tomáši Vandasovi. Kontroverzní kritikům pochodu přišly především některé akce, například *Dirty Disco*, která vyzývala účastníky, aby přišli s „nablýskanými prdelkami“ do nešpinavějšího klubu v Praze. Další akce, které vyvolávaly nesouhlas, byly *Rychloseznamka*, *Kožená zóna*, *Miluj všechny, posluž všem* a především akce *Naked night*, což měl být nahý průvod. Ten byl ale nakonec zrušen, protože s ním nesouhlasili ani podporovatelé pochodu, kteří mu dali záštitu.

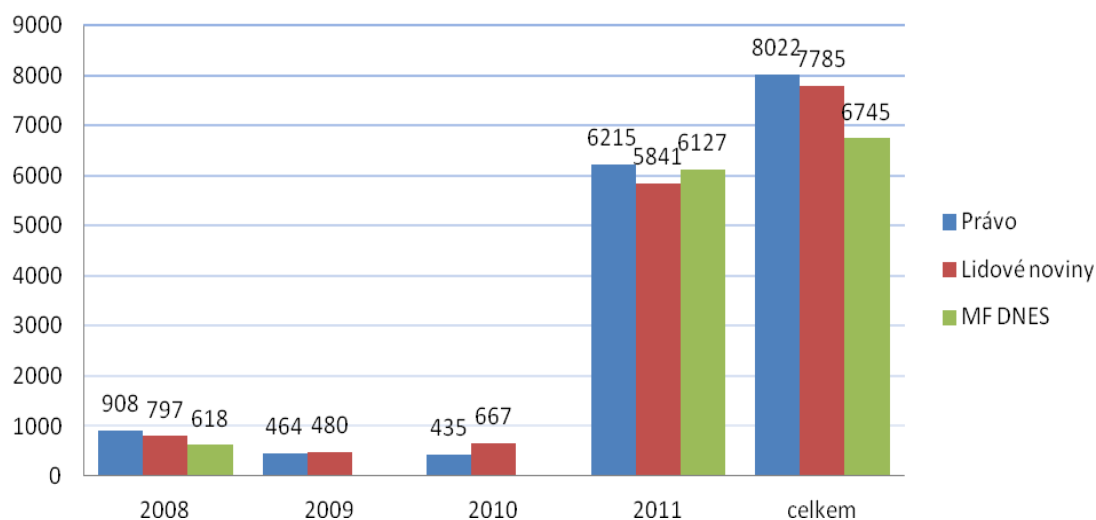
Pozornost byla věnována i kontroverzní hře *Prezident Vykuřpytel* (2012, Divadlo Na zábradlí), kterou připravil Petr Čtvrtníček. Předvedena měla být „hrdá zpěvohra“ a vystupovat kapela *Buzerant*. Diváci se nakonec dočkali především právě hudby od kapely, jejíž tematické písničky nesly názvy „Láďa je jako večernice“ (asociace s Ladislavem Jaklem) nebo „Hájku háječku“ (poukazuje na Petra Hájka). Petr Čtvrtníček vystoupil pouze na půl hodiny a zahrál pantomimické představení. Za dvě stě korun si účastníci tedy moc zábavy neužili, ale Petr Čtvrtníček svůj výkon komentoval

s tím, že si chtěl jen potvrdit, že prodat se dá cokoliv, natož když se na to nalepí protihradní nálepka.

4.4 Shrnutí velikosti prostoru věnovanému tematice Gay Pride

Největší prostor byl tématu Prague Pride věnován v deníku Právo, který také přinesl největší počet příspěvků. Velikost článků opět úměrně stoupala s počtem návštěvníků pochodu. Publikováno bylo v hlavní části novin přes osmnáct tisíc centimetrů čtverečních článků o Prague Pride a na pochod nakonec přišlo osm tisíc návštěvníků. Mediální pozornost byla tedy nejvíce věnována prvnímu pražskému pochodu, a to i kvůli jeho politizaci. Celkově bylo za všechny čtyři ročníky Gay Pride napsáno nejvíce článků také v deníku Právo, poté v Lidových novinách a na „posledním“ místě skončila Mladá fronta DNES, která však hojně využívala přílohy jednotlivých regionů, především v roce 2011 přílohu pro hlavní město Praha. Jak jsem již zmiňovala, já jsem však přílohy z analýzy vyřadila, jelikož pro každý pochod byla vyhraněna jiná příloha a jde mi především o obraz pochodů homosexuálů pro všechny občany České republiky bez ohledu na to, v kterém regionu žijí. Následující graf tedy ukazuje velikost článků v centimetrech čtverečních za jednotlivé ročníky Gay Pride v rámci jednotlivých novin a poté i celkový prostor daný tomuto tématu v daných periodikách.

Velikost článků o Gay Pride v cm² za jednotlivé ročníky 2008 až 2011 a celkem za všechny čtyři pochody

4.5 Zpravodajské hodnoty

Podívat se na medializaci pochodů Gay Pride z hlediska zpravodajských hodnot může být zajímavé především v kontextu elitních národů, osobností a personalizace. Zpravodajské hodnoty jsou konceptem, který zkoumá, jaké charakteristiky musí mít jednotlivé události, aby se z nich staly zprávy a získaly místo například v novinách. Dvanáct nejpoužívanějších zpravodajských hodnot vymezili Johann Galtung a Mari Holmboe Rugeová ve své práci *Structure of Foreign News* (1965). Jsou jimi frekvence, práh pozornosti, jednoznačnost, význam, souznění, překvapení, kontinuita, variace a čtyři kulturně vázané hodnoty – vztah k elitním názorům, elitním skupinám, personalizace a negativita.⁸³ Většina článků o Gay Pride by se dala zařadit pod hodnotu kontinuity, protože se zpráva o jednotlivých pochodech postupně rozšiřovala o průběžné informace. Události také překročily práh pozornosti médií, protože pochody homosexuálů jsou něčím zvláštním a zajímavým. Důležitá je také negativita článku. Pokud je například pochod homosexuálů napaden extrémisty, je o něm v novinách zpráva častěji, než pokud průvod proběhne bez incidentů.

Z pohledu hodnoty elitních národů bylo zajímavé sledovat kauzu okolo Prague Pride v roce 2011, na jehož podporu se vyjádřilo třináct velvyslanců z různých států. Například Lidové noviny informovaly v sobotu 6. srpna o této kauze, ale ze třinácti států vypsaly pouze tři, a to Velkou Británii, Německo a Rakousko. Dále se také rozbroj v rámci tohoto tématu odehrával jen okolo velvyslance z USA, kterému poslal poslanec Ladislav Bátor a otevřený dopis, že nesouhlasí s jeho podporou akce Prague Pride. Bátor a v dopise uvedl, že ho mrzí, že země, „*kteřá nám pomáhala v boji proti komunismu, podporuje akci, která má také rysy sociálního inženýrství podobné marxismu-leninismu*“⁸⁴. Tento názor je velmi vyhraněný a podporuje jednoduchou generalizaci a stereotypizaci, čemuž se budu věnovat v další kapitole.

Články v médiích byly také velmi často doplněny o citáty známých osobností, které se vyjadřovali na podporu či proti průvodům. Z politických osobností byl dán prostor například Džamile Stehlíkové, Ondřeji Liškovi, Martinu Anderovi a v roce 2011 politikům jako byli Petr Hájek, Bohuslav Svoboda, Boris Šťastný, Václav Klaus,

⁸³ Viz Galtung, Ruge 1965: 65-71

⁸⁴ Viz Právo (zr, ČTK) 2011-08-08: 2

Marek Benda, Ladislav Batora, americký velvyslanec Norman Eisen a další. Zaznamenat můžeme také silnou hodnotu personalizace příspěvků, a to nejen v citacích známých osobností, ale například i organizátorů a účastníků průvodu, jako byli Jiří Mareček, Jiří Hromada, Aleš Lumper nebo Tadeáš Bayer. Objevovaly se i názory odpůrců z církevních řad, kdy byl citován Libor Halík a Dominik Duka, z Mladých křesťanských demokratů Petr Jurčík a citovaní extrémisté byli například Jiří Štěpánek a Tomáš Vandas. Personalizace a elitní osoby jako zpravodajské hodnoty se objevovaly téměř ve všech článcích.

4.6 Stereotypizace a stigmatizace tématu

Téma homosexuality se v období konání jednotlivých pochodů velmi medializovalo. Posledním aspektem, na který jsem se ve své analýze zaměřila, byly výroky vyznívající silně stereotypně, konzervativně nebo nepřiměřeně kriticky. Často se v novinách v rámci jednotlivých názorů objevovala redukce odlišné sexuality pouze na fyzické a sexuální potřeby a zaznívaly také názory, že sex a sexuální orientace je něco, co patří do soukromí a nemá být součástí jisté exhibice. V poslední části své práce tedy nejdříve popisuji, co je stigma a jakým způsobem může medializace homosexuálů přispět k větší stigmatizaci sexuální menšiny. Poté přináším několik kontroverzních pojmů a přímých řečí, které v rámci Gay Pride zaznívaly a byly hojně citovány v médiích. Tato kapitola také ukazuje, kolik prostoru dávala média i odpůrcům pochodů, a to nejen politickým, ale například i církevním či extrémistickým.

4.6.1 Stigma

Téma homosexuality je spojováno s pojmem „stigma“, který rozebral Erving Goffman. Již starověcí Řekové používali toto označení pro osoby, které se určitým způsobem odlišovaly od jiných, aby vyšlo najevo, že tento člověk má špatný morální status. Lidé takto označení se považovali za nečisté a bylo radno se jim zejména na veřejnosti vyhýbat. Podle Ervinga Goffmana velmi často ve styku s ostatními lidmi kategorizujeme a již dle prvního dojmu určujeme, jakou má daný člověk sociální identitu a přisuzujeme mu na základě jedné odlišnosti další nedokonalosti. Goffman rozlišuje několik typů stigmat, jedním z nich jsou charakteristiky fyzické, jako jsou

například lidé s tělesným postižením. Druhým typem jsou kmenová stigmata spojená s rasou, národností nebo náboženstvím. Homosexualita se řadí do posledního typu stigmatu, který poukazuje na slabou vůli, nepřírozené vášně, nepoctivost nebo nesmlouvavá přesvědčení. Stigmatizovaní jedinci se potýkají se situacemi, které neumí vyhodnotit, jako falešná lítost, omlouvání neúspěchů díky stigmatu, pocit neustálého pozorování a podobně. Pro stigmatizované je kvůli tomu samozřejmě důležitá podpora stejně označovaných osob, ale i integrace do takové skupiny je velmi složitá. Podle výpovědi jednoho z homosexuálů se mu menšinová sexuální skupina nejprve hnusila pro afektovanost a samolibost jejích členů, poté ale poznal i jiné homosexuály, kteří byli umírněnější a možná proto nebyli tolik „na očích“.⁸⁵ Pro homosexuály jako stigmatizované osoby je tedy nejen důležitý samotný pochod, ale i jeho mediální prezentace, která přináší obraz jeho skupiny, který budou vnímat i jeho sousedé a další lidé, se kterými se stýká. Proto si myslím, že je důležité analyzovat stereotypní vyznění článků, které ještě více přispívá ke stigmatizaci homosexuální menšiny.

4.6.2 Petr Hájek a jeho výroky

Na adresu samotných homosexuálů zaznělo několik kritických stereotypů. Za nejvýraznější lze asi považovat výrok Petra Hájka, který je označil za deviantní spoluobčany a akci Prague Pride za politickou demonstraci pokřiveného hodnotového světa, kde je „sexuální či jakákoliv deviace povýšena na ctnost“⁸⁶. Petr Hájek se také nechal slyšet, že by kritizoval i záštitu akce heterosexuálních občanů⁸⁷, na to mu odpověděl starosta Prahy 1 Oldřich Lomecký, že on by zase podpořil i akci kudrnatých.⁸⁸ Hájek se také snažil zajímavým způsobem osvětlit prezidentův pojem „homosexualismus“: „*Jedna věc je homosexualita, s níž se člověk narodí a která je křížem, který má nést, a zkouškou, kterou mu Bůh klade do cesty, a má se s ní nějak vyrovnat, nebo jí podlehnout. Ale homosexualismus jako hnutí, to už jsme hluboko v politice.*“⁸⁹

⁸⁵ Viz Goffman 2003: 9-19, 50-52

⁸⁶ Viz MF DNES (sim) 2011-08-05: 1 a také Právo (trj) 2011-08-05: 2

⁸⁷ Viz MF DNES (Jirička) 2011-08-11: 4

⁸⁸ Viz Právo (Janiš) 2011-08-11: 4

⁸⁹ Viz MF DNES (Šťastný) 2011-08-06: 3

Kritika akce však pro Hájka neznamena, že je akce pro organizátory Prague Pride zbytečná, protože se podle něj snaží prosazovat vyšší cíle, než jsou jim zatím povoleny, jako například osvojování dětí homosexuálními páry. Jeho kontroverzní výrok směrem k adopci dětí homosexuály pak zněl: „z jejich nepřirozených vztahů se totiž nemohou rodit“.⁹⁰ Jeho posledním výrokem, který podle mě stojí za zmínku, je citace na adresu Prague Pride otištěná v deníku Právo: „hluboké národní tradice a kulturní kořeny ožírání obluda multikulturalismu“.⁹¹ Což je podle mě přirovnání více než sporné. Názory Petra Hájka doprovázely celý pochod gayů, leseb, transsexuálů a bisexuálů v roce 2011 a měly rysy silné homofobie a stereotypizace homosexuálů jako deviantních osob. Jeho kritické názory sice vyvolávaly vlnu nevole, ale také byly zesměšňovány a dávány do souvislosti s dalšími názory, kterými již kdysi provokoval. Jsou jimi například to, že kouření cigaret není zdraví škodlivé, podporoval také konspirační teorie o 11. září, nebo oznámil, že nevěří Darwinově teorii, jelikož on přece nepochází z opice.⁹² I přesto, že stereotypní promluvy Petra Hájka byly i samotnými médii kritizovány, velký počet takových názorů, které byly neustále opakovány a podpořeny i prezidentem Václavem Klausem, mohly přispět k větší stigmatizaci homosexuálů.

4.6.3 Stereotypy z řad církevních hodnostářů

Poměrně nepřekvapující je postoj odpůrců z náboženského prostředí. Již v rámci popisu historie pohledu na homosexualitu jsem zmiňovala, že odpor k homosexuálnímu chování je v křesťanství zakořeněn již od dob středověku. I proto se pochopitelně v rámci pochodů homosexuálů objevilo několik odpůrců z církevních organizací. Výše byla popsána například výzva kladenského Orla, ale i v samotných médiích bylo citováno několik představitelů, nebo byli popisováni protestanti u průvodů, kteří drželi velké dřevěné kříže a modlili se. Například Dominik Duka řekl, že průvod není právo menšiny na toleranci, ale propagace uvolněného životního stylu, který podle něj není „zodpovědný důstojný ani krásný“⁹³. Popsán byl také jeden transparent katolických kritiků, který hlásal: „neexistuje láska homosexuálů. Bůh stvořil člověka, aby byl

⁹⁰ Viz MF DNES (Jička) 2011-08-11: 4

⁹¹ Viz Právo (trj) 2011-08-05: 2

⁹² Viz Lidové noviny (Stratilík) 2011-08-06: 3

⁹³ Viz Lidové noviny (tin, mev) 2011-08-12: 3

*normální*⁹⁴. Názory Mladých křesťanských demokratů byly umírněné, dotýkaly se především toho, že institut rodiny nelze nahradit a je tímto pochodem „*ohrožovaný ze strany homosexuální lobby*“⁹⁵. Podle představitele Mladých křesťanských demokratů Petra Jurčíka chtěli Pochodem pro rodinu především podpořit skupinu, která si teď opravdu zaslouží pozornost, a tou je tradiční rodina. Výroky křesťanských založených lidí jsou podle mě jistým způsobem pochopitelné a omluvitelné a je zásadní, že církevní skupiny fyzicky průvody homosexuálů nijak nenapadaly.

4.6.4 Citace extrémistů a dalších stereotypů

Oproti tomu názory extrémistických odpůrců byly mnohem více homofobní a často nezůstalo jen u slov. Představitelé Národního odporu například řekli, že nechtějí ukazovat homosexuálům, že je tu chtějí. Místopředseda strany Jiří Štěpánek prohlásil, že se Národnímu odporu „*nelíbí snaha homosexuálů chlubit se, chodit a ukazovat se. Člověk se pomalu stydí, že je heterosexuál.*“⁹⁶ Tomáš Vandas zase proklamoval, že jejich protest nebude dělat násilí, chce jen protestovat proti homosexualitě jako nepřirozenému módnímu trendu. Nakonec se ale díky extrémistům žádný z pochodů neobešel bez hlídání stovkami policistů a událo se i několik střetů neonacistů s účastníky pochodu.

V médiích se ale v rámci tohoto tématu vyskytly i další stereotypní označení, jako *kryptosocialisté* a *kryptofašisté*, *havlismus* nebo *homosexualismus*. Objevily se však i názory, které poukazovaly na samotnou špatnost stereotypizace tématu v médiích. Pochody homosexuálů byly v novinách často zobrazovány jako exhibice a v žádném periodiku nechyběla viditelná fotografie průvodu, kde byli vyfoceni lidé barevně pomalovaní a v pestrobarevných oblečcích⁹⁷. Jak ale dokazuje výše zmiňovaný výrok homosexuála v knize *Stigma*, ne všichni homosexuálové jsou takoví a nechtějí se nijak exhibovat. Je tedy důležité nevnímat gaye jen jako ty exhibicionisty z Gay Pride, protože existuje mnoho gayů, kteří se nestydí za svou orientaci, ale nešli by na průvod Queer Parade, protože mají mnoho jiných hrdostí, za které také nepochodují.

⁹⁴ Viz MF DNES (Šťastný) 2011-08-15: 2

⁹⁵ Viz Lidové noviny (jih, miš) 2010-06-26: 5

⁹⁶ Viz Lidové noviny (Kubálková) 2009-06-22: 3

⁹⁷ Přílohy č. 5 a č. 6

Závěr

Ve své práci jsem se snažila podívat na téma homosexuality se zaměřením na pochody hrdosti takzvané Gay Pride. Nejprve popisují pojmy, jež se tématem zabývají. Je důležité rozlišovat mezi homosexualitou, jakožto jasným upřednostněním stejného pohlaví, a to jak duševně, tak sexuálně, bisexualitou, kdy člověk může být vzrušen obojím pohlavím a pouhým homosexuálním chováním či homoerotickým smýšlením, kde může k homosexuálním pohlavním stykům docházet omezeně nebo vůbec. Kapitolou o světových a českých dějinách vnímání homosexuality jsem se snažila poukázat na to, že se názor na homosexuální chování v dějinách mnohokrát proměnil a například v období starověku, renesance a v současném miléniu je homosexuální menšina mnohem více tolerována než v době středověku či za příchodu druhé světové války. O českých homosexuálech je sice malé množství informací, i tak jsem se pokusila shrnout jejich působení na českém území, jako zakládání různých podpůrných organizací Lambda, SOHO, Lega či Ganymedes a s tím související pozdější pořádání pochodů hrdosti.

Poté se dostávám k analytické části práce, kdy seznamuji s výběrem typu obsahové analýzy a také redukcí jednotek na tři deníky MF Dnes, Právo a Lidové noviny a články v rozmezí tří měsíců v okolí konání pochodu Gay Pride. Poté popisují, jak jednotlivé pochody na českém území od roku 2008 do roku 2011 probíhaly, což je důležité pro analýzu mediální prezentace těchto pochodů. První pochod se konal v Brně a zúčastnilo se ho okolo sedmi set návštěvníků. Jelikož byl napaden neonacisty, objevila se zpráva o něm ve všech analyzovaných denících. Druhý pochod konaný v Táboře a třetí brněnský pochod již takový ohlas neměly. Přišlo na ně méně návštěvníků, a jelikož byly pochody přísně střeženy stovkami policistů, obešly se bez větších incidentů. I proto se o nich asi objevilo mnohem méně zpráv i v daných denících, v periodiku Mladá fronta DNES se dokonce v hlavním zpravodajství neobjevila zpráva žádná. Největší pozornosti se dostalo čtvrtému pochodu Prague Pride, který se uskutečnil v Praze v roce 2011. Okolo tohoto průvodu GLBT komunity byla rozpoutána hádka několika politických představitelů jako byl například Petr Hájek, prezident Václav Klaus, Boris Šťastný nebo Bohuslav Svoboda. Silná politizace tématu, která okolo Prague Pride vznikla, se promítla i ve větším zájmu médií a kvůli tomu i ve větším počtu návštěvníků pochodu, který se oproti odhadům zpětinásobil.

Okolo tématu homosexuality vzniká hrozba ještě větší stigmatizace sexuální menšiny, kterou popisuje Erving Goffman. Stigmatizovaní lidé mají potřebu spojit se se stejně odmítanými lidmi a je pro ně důležité, jakým způsobem se o nich utváří mediální a společenský obraz. V médiích se však v rámci Gay Pride objevilo mnoho stereotypních vyjádření od pravicových extrémistů, představitelů církve, ale v roce 2011 i od vrcholných představitelů politiky a dokonce i od prezidenta Václava Klause, které mohou k větší stigmatizaci homosexuálů přispívat. Označování byli v člancích za devianty, osoby potlačující tradiční hodnoty rodiny, vyznavače uvolněného stylu života a především za nevhodné exhibicionisty sexuální orientace, které by podle některých názorů měla zůstat v soukromí. Většina článků sice vyznívala na podporu homosexuální menšiny, velký prostor byl však dán i negativním kritickým názorům a faktu, že čeští občané jsou k homosexuálům velmi tolerantní a není proto třeba, aby pořádali takové pochody. Vzhledem k tomu, jaká se ale vyvíjela diskuze okolo pražského pochodu v roce 2011, bych si úplnou tolerancí vůči homosexuální menšině nebyla v České republice naprosto jistá.

V člancích o Gay Pride se často objevovaly zpravodajské hodnoty v podobě elitních národů a především elitních osob a personalizací. Největší prostor tématu věnoval deník Právo, nejmenší pak Mladá fronta Dnes, která však často využívá prostoru v jednotlivých regionálních přílohách. Dalo by se však říci, že například Ostravan by se z Mladé fronty vůbec nedozvěděl o pochodech homosexuálů z roku 2009 a 2010, protože nemá přístup k jihočeské a brněnské příloze a v hlavní části novin se článek o nich neobjevil. Velikost prostoru věnovaná Queer Parade v denících stoupala a klesala v závislosti na počtu návštěvníků jednotlivých pochodů. U Prague Pride však byla tato závislost zřejmě oboustranná, protože díky silné medializaci se na podporu pochodu chystalo mnohem více lidí, než se očekávalo. Celkem bylo v hlavní části analyzovaných novin publikováno více než sto článků o problematice homosexuality a o samotných pochodech gayů, leseb, bisexuálů a transsexuálů.

Shrnu-li tedy analytickou část mé práce, o pochodech homosexuálů média informují podle zájmu účastníků o samotný pochod. Potvrdila se tedy má hypotéza, že prostor věnovaný tématu jednotlivých pochodů bude stoupat úměrně s počtem účastníků pochodu. Také se potvrdilo, že zájem o homosexuální menšinu a její pochody hrdosti se ještě znásobí, když se pochod koná v hlavním městě republiky. Medializace také závisí

na tom, zdali se na pochodu staly nějaké incidenty jako střety s extrémisty a největší pozornost přitahuje politizace tohoto tématu, kterou jsme mohli sledovat například při pochodu Prague Pride v roce 2011.

Summary

In this bachelor thesis I analyze the problematics of homosexuality in the Czech Republic, focusing on the marches of homosexuals called Gay Pride. Firstly I clarify the main terms related to this topic. It is very important to distinguish homosexuality as the clear mental and sexual favouring of the same sex; bisexuality - when people can be attracted to both males and females; and homosexual behaviour or homoerotic way of thinking, when the homosexual intercours occur only occasionally or they never happen at all. The chapter about the history of homosexuality both in the Czech Republic and the rest of the world shows the changes in perception of homosexuals. For instance the homosexual minority has been tolerated much more in the ancient society or in the Renaissance than in the medieval times or during the World War II.

In the following part of my thesis I describe the type of the content analysis I chose for analysing three periodicals: *Právo*, *Lidové noviny* and *Mladá fronta DNES* in following periods: May – July 2008, 2009 and 2010 and July – September 2011. Overall there have been over 100 articles about homosexuality and marches of homosexuals, most of them appeared in *Právo*. The first march held in Brno and the fourth one in Prague got more media attention than the second and third one. This lower interest can be explained by the number of visitors of these events and the fact that these two marches have not been attacked by extremists or discussed by politicians. The main reasons for the topic of homosexuality to be mentioned in media could therefore be negativity and politization. One of the hypothesis says that the size of the articles about homosexuality is affected by the number of visitors and the place where the event is held – the more visitors and the bigger city causes the more attention of media. Most of the articles are supportive but lot of them are negative and contain critical opinions towards the homosexual minority which may lead to the stigmatization. That is the reason why the media and their way of portraying these events are very important.

Použité zdroje

Literatura

BABBIE, E. *The practice of social research*. Belmont: Wadsworth, 2007. 597 stran. ISBN 0-495-59841-0.

BORNEMAN, E. *Encyklopedie sexuality*. Praha: Victoria Publishing, 1993. 666 stran. ISBN 80-85605-17-1.

BRZEK, A; J. PONDĚLÍČKOVÁ–MAŠLOVÁ. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica, 1992. 124 stran. ISBN 80-85526-03-4.

CROMPTON, L. *Homosexuality & Civilization*. Cambridge Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2003. 640 stran. ISBN 0-674-02233-5.

DENZIN, N. K.; Y. S. LINCOLN. *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage, 2005. 1213 stran. ISBN 0-7619-2757-3.

FANEL J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. 527 stran. ISBN 80-7272-010-4.

GOFFMAN, E. *Stigma, poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2003. 167 stran. ISBN 80-86429-21-0.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 407 stran. ISBN 80-7367-040-2.

OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. 176 stran. ISBN 80-7178-403-6.

PROCHÁZKA, I. *Coming out - průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno; Praha: Gay iniciativa v ČR, 2002. ISBN 80-238-8850-1

SCHULZ, W; H. SCHERER; L. HAGEN; I. REIFOVÁ; J. KONČELÍK. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2011. 149 stran. ISBN 978-80-246-1980-4.

SPENCER C. *Dejiny homosexuality*. Bratislava: Slovart, 1999. 294 stran. ISBN 80-7145-302-1.

Internetové články

CVVM. Zpracovala Paulína Tabery. *Postoje veřejnosti k právním homosexuálů – květen 2012*. Červenec 10, 2012. [2013-04-10]. Dostupné z www:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6884/f3/ov120710.pdf>.

CVVM. Zpracoval Martin Buchtík. *Tolerance k vybraným skupinám obyvatel*. Duben 11, 2012. [2013-04-17]. Dostupné z www:

<http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6802/f3/ov120411b.pdf>.

Duhová vlna Queer parade Brno - úspěch a bilance. *STUD Brno*. Tisková zpráva, Červenec 3, 2008. [2013-04-01]. Dostupné z www: <<http://www.stud.cz/pro-media/duhova-vlna-queer-parade-brno-uspech-a-bilance.html>>.

GALTUNG, J; M. J. RUGE. The structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*. 1965, Vol. 5, 4, pp. 64-91. [2013-04-21] Dostupné z: <<http://ebookbrowse.com/galtung-and-ruge-the-structure-of-foreign-news-pdf-d327359387>>.

KUCZKA, S. Gays, Lesbians Display Pride In Who They Are. *Chicago Tribune*. July 01, 1991. [2013-03-29]. Dostupné z www: <http://articles.chicagotribune.com/1991-07-01/news/9102270916_1_lesbian-pride-parade-lesbian-community-gay-bar>.

LÉKÓ, I. Růžový trojúhelník: Deportace homosexuálů v letech 1933-1945. *Studna*. Brno: Studna, ročník I., 1997, číslo 4. [2013-01-29]. Dostupné z www: <http://komunity.web2.cz/sb-studna/studna-i_4-istvan.phtml>.

LÉKÓ, I. Růžový trojúhelník: Deportace homosexuálů v letech 1933-1945 pokračování. *Studna*. Brno: Studna, ročník I., 1997, číslo 5. [2013-01-29]. Dostupné z www: <http://komunity.web2.cz/sb-studna/studna-i_5-istvan.phtml>.

MLADÍ KŘESŤANŠTÍ DEMOKRATÉ. *Pochod pro rodinu 2011*. Červenec 18, 2011. [2013-04-17]. Dostupné z www:

<<http://www.mladikd.cz/view.php?cisloclanku=2011071801>>.

NĚMEC, J. Extremisté spálili vlajku homosexuálů, pochod skončil. *Brněnský deník*. Červen 26, 2010. [2013-04-17]. Dostupné z www: <http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/queer-parade-ochromi-stred-brna20100626.html>.

ORGANIZAČNÍ VÝBOR PRŮVODU A FESTIVALU QUEER PRIDE V TÁBOŘE. *6. tisková zpráva*. Červen 18, 2009. [2013-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.queerprideparadetabor.cz/pdfs/6%20TZ.pdf>>.

Prague pride 2011. Srpen 9, 2011. *Wiki.aktuálně.cz*. [2013-04-17]. Dostupné z www: <<http://wiki.aktualne.centrum.cz/prague-gay-pride-2011/>>.

Prague Pride v roce 2011 výroční zpráva. 2011. [2013-04-17]. Dostupné z www: <<http://www.praguepride.com/uploads/files/vz%20pp%202012.pdf>>.

SARGEANT, F. 1970: A First-Person Account of the First Gay Pride March. *The Village Voice: New York News and Events*. June 22, 2010. [2013-03-29]. Dostupné z www: <<http://www.villagevoice.com/2010-06-22/news/1970-a-first-person-account-of-the-first-gay-pride-march/>>.

SMYČKOVÁ, L. Brnem projde první průvod homosexuálů v Česku. *Aktuálně.cz*. Červen 19, 2008. [2013-04-01]. Dostupné z www: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=608571>>.

ŠATROVÁ, A. Gayové a lesbičky tančí v Mileniu, svátek končí soukromou party. *Táborský deník*. Červen 20, 2009. [2013-04-17]. Dostupné z www: <http://taborsky.denik.cz/zpravy_region/gayove-a-lesbicky-tanci-v-mileniu--svatek-konci-so.html>.

ŠIBÍČKOVÁ, J. *Pochod homosexuálů Queer Parade v Brně*. Červen 28, 2008. [2013-04-01]. Dostupné z www: <http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=1849>.

VOLNÝ, I.; I. ŠVAJNER; P. KREŠNE; R. ROSENHÖFER; F. ČERVENKA; M. CHVORINOV J. a VRTÍK. *Kladenská výzva Orla*. Červen 1, 2008. [2013-04-01]. Dostupné z www: <http://cz.altermedia.info/prohlen/kladenska-vyzva-orla_4187.html>.

Analyzované články ze studovaných deníků

Seznam článků pro rok 2008 - MF DNES

ZUF. *Provokující plakát napadá gaye*. 2008-06-27, ročník 19, číslo 150, strana 5.

TES. *Pochod gayů napadli extrémisté*. 2008-06-30, ročník 19, číslo 152, strana 1.

TES. *Zakažte neonacisty, zni po pochodu homosexuálů*. 2008-06-30, ročník 19, číslo 152, strana 2.

JANDOUREK, J. *Jestli je tu někdo deviant, tak náckové a národovci*. 2008-06-30, ročník 19, číslo 152, strana 2.

ŠLECHTA, O. *Homosexuálové a nové dogma tolerance*. 2008-07-03, ročník 19, číslo 155, strana 11.

Seznam článků pro rok 2008 - Lidové noviny

JIH; MIŠ; PAL. *Pochod Brnem s růžovým trojúhelníkem*. 2008-06-28, ročník 21, číslo 151, strana 4.

PETRÁČEK, Z. *Zakažte neonacisty. Je-li k tomu vůle, ani Národní strana není nedotknutelná*. 2008-06-30, ročník 21, číslo 152, strana 2.

ALBRECHT, P.; J. VESELÁ. *Duhová vlna pod palbou Na shromáždění homosexuálů a leseb zaútočili pravicoví extrémisté*. 2008-06-30, ročník 21, číslo 152, strana 2.

ČTK. *Langer pohrozil, že rozpustí národní stranu*. 2008-06-30, ročník 21, číslo 152, strana 2.

URBAN, J. *Čechy Čechům, Brno fašistům?* 2008-07-01, ročník 21, číslo 153, strana 10.

Seznam článků pro rok 2008 - Právo

FRANĚK, J. *Čechy Čecháčkům*. 2008-06-26, ročník 18, číslo 149, strana 6.

TRJ. *Zelení: ochraňte gaye v Brně*. 2008-06-27, ročník 18, číslo 150, strana 4.

TROJAN, J. *Neonacisté napadli průvod „odlišných“*. 2008-06-30, ročník 150, číslo 152, strana 1+3.

JFK. *Langer: Národní straně kape do poháru*. 2008-06-30, ročník 150, číslo 152, strana 1.

Seznam článků pro rok 2009 - Lidové noviny

KUBÁLKOVÁ, P. *Homosexuálové protančili táborem.* 2009-06-22, ročník 22, číslo 144, strana 3.

Seznam článků pro rok 2009 - Právo

POKORNÝ, P. *Průvod gayů a lesbiček prošel v klidu. K zajištění pořádku v centru Tábora bylo povoláno 500 policistů ze tří krajů.* 2009-06-22, ročník 19, číslo 144, strana 7.

Seznam článků pro rok 2010 - Lidové noviny

ČTK. *Registrované partnerství v Česku uzavře už tisíce pár.* 2010-06-26, ročník 23, číslo 148, strana 4.

JIH; MIŠ. *Brno se změní v pevnost. Přivítá radikály i křesťany.* 2010-06-26, ročník 23, číslo 148, strana 5.

SEDLÁČKOVÁ, A; J. VESELÁ. *Černé od duhových dělila policie.* 2010-06-28, ročník 23, číslo 149, strana 10.

PETRÁČEK, Z. *Menšinám i rodinám. Jak kritizovat Queer Parade a nebyť tmářem.* 2010-06-28, ročník 23, číslo 149, strana 10.

Seznam článků pro rok 2010 - Právo

HOMOLA, M. *Homosexuály a lesbičky policie ochránila. Průvod šesti stovek lidí s menšinovou orientací nazvaný Queer parade se v Brně vyhnul střetům se 150 odpůrci.* 2010-06-28, ročník 20, číslo 20, strana 7.

Seznam článků pro rok 2011 - MF DNES

SIM. *Další výrok Hájka z Hradu. Gayové jsou prý devianti.* 2011-08-05, ročník 22, číslo 182, strana 1.

- ŠŤASTNÝ, O. *Kryptosocialisté z ODS zdraví kryprofašisty z Hradu*. 2011-08-05, ročník 22, číslo 182, strana 4.
- ŠŤASTNÝ, O. *Prezident Klaus: Varuji před homosexualismem*. 2011-08-06, ročník 22, číslo 183, strana 1.
- ŠŤASTNÝ, O. *13 velvyslanců proti Klausovi. Kvůli gayům*. 2011-08-06, ročník 22, číslo 183, strana 3.
- KAR. *Bátora v dopise velvyslanci USA odsoudil pochod gayů*. 2011-08-08, ročník 22, číslo 184, strana 2.
- SPÁČILOVÁ, M. *Je deviace odchylka nebo úchylka? O to se už týden hádáme*. 2011-08-08, ročník 22, číslo 184, strana 10.
- STRNADOVÁ, T. *Klaus do ciziny: Nemluvte nám do našich gayů*. 2011-08-09, ročník 22, číslo 185, strana 1.
- STRNADOVÁ, T. *Kvůli Hájkovi míří na gay průvod mnohem víc lidí*. 2011-08-09, ročník 22, číslo 185, strana 2.
- KARÁSKOVÁ, I. *Menšinová názorová orientace*. 2011-08-09, ročník 22, číslo 185, strana 2.
- KARÁSKOVÁ, I. *Sexuologové: Homosexualita je orientace, žádná deviace*. 2011-08-09, ročník 22, číslo 185, strana 2.
- Průvod gayů omezí dopravu ve městě*. 2011-08-10, ročník 22, číslo 186, strana 1.
- NOVOTNÝ, J. *Prezidentův omyl: Gaye podpořili i čeští velvyslanci*. 2011-08-10, ročník 22, číslo 186, strana 6.
- SEMÍN, M. *Prague Pride aneb Praha pravici podvedené*. 2011-08-10, ročník 22, číslo 186, strana 13.
- NOVOTNÝ, J. *První den „té normální akce“. Začal festival gayů*. 2011-08-11, ročník 22, číslo 187, strana 4.
- DOLEJŠÍ, V. *Klaus a všechny jeho –ismy, které nesnáší*. 2011-08-11, ročník 22, číslo 187, strana 4.
- JIŘIČKA, J. *Kritizoval bych i heterosexuály s podobnou akcí, tvrdí Hájek*. 2011-08-11, ročník 22, číslo 187, strana 4.
- VOT. *Hledáte gaye? Telefon ho najde*. 2011-08-12, ročník 22, číslo 188, strana 1.

VIKTORA, A.; J. NOVOTNÝ. *VV lavírují, zda podporovat gaye, nebo spíš Bátoru.* 2011-08-12, ročník 22, číslo 188, strana 4.

VIKTORA, A. *Čtvrtníčkův dárek gayům: hra o prezidentovi a pytli.* 2011-08-12, ročník 22, číslo 188, strana 4.

BŘEZINA, M. *Fórum čtenářů Jaký bude festival pro rodinu?.* 2011-08-12, ročník 22, číslo 188, strana 11.

NOVOTNÝ, J. *Průvod gayů přichází, policie varuje, že zasáhne proti potyčkám.* 2011-08-13, ročník 22, číslo 189, strana 1.

NOVOTNÝ, J. *„Nejteplejší den v roce“ nastal.* 2011-08-13, ročník 22, číslo 189, strana 4.

NOVOTNÝ, J. *Svátek Prague Pride mluví i vážně.* 2011-08-13, ročník 22, číslo 189, strana 4.

DOLEJŠÍ, V. *Sobotní rozhovor Jako lékař nemohu poslouchat ty bludy.* 2011-08-13, ročník 22, číslo 189, strana 12.

ŠŤASTNÝ, O. *Připraví gayové příště větší podívanou?* 2011-08-15, ročník 22, číslo 190, strana 2.

ŠŤASTNÝ, O. *Zábavu gayů na účet Klause nikdo nezkazil.* 2011-08-15, ročník 22, číslo 190, strana 4.

MVO. *Čtvrtníček „vykouřil pytel“.* *Divákům i divadelní kritice.* 2011-08-15, ročník 22, číslo 190, strana 4.

Seznam článků pro rok 2011 - Právo

TRJ. *Hájek: Gayové jsou devianti a primátor kryptosocialista.* 2011-08-05, ročník 21, číslo 182, strana 2.

PŘIBIL, M. *Šimpanz versus Hájek.* 2011-08-05, ročník 21, číslo 182, strana 6.

PŘIBIL, M.; P. JANIŠ. *Klaus se zastal Hájka, velvyslanci karnevalu.* 2011-08-06, ročník 21, číslo 183, strana 2.

RSK. *Co je Prague Pride.* 2011-08-06, ročník 21, číslo 183, strana 2.

ZR; ČTK. *Bátora napsal Eisenovi, nesouhlasí s jeho podporou pochodu gayů.* 2011-08-08, ročník 21, číslo 184, strana 2.

ROVENSKÝ, J. *Klaus a Schwarzenberg se ostře pustili kvůli gayům do velvyslanců.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 2.

RSK. *ŘEDITEL FESTIVALU A PŘEDSEDA ORGANIZACE PRAGUE PRIDE CZESLAW WALEK: Proti okázalému brazilskému karnevalu nikdo nebrojí.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 2.

VPL. *Berlín i Paříž řídí gayové.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 2.

PŘIBIL, M.; P. JANIŠ. *Bátora si z úřadu odskočil na dovolenou, předal protestní dopisy.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 2.

RSK. *PORADCE PŘEDSEDY VLÁDY PRO LIDSKÁ PRÁVA ROMAN JOCH KE SPORU O FESTIVAL GAYŮ A LESEB: Je trapné dělat z lidské sexuality věc veřejnou.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 2.

MITROFANOV, A. *Nestandardní.* 2011-08-09, ročník 21, číslo185, strana 6.

PŘIBIL, M. *Nečas zpražil Bátoru. Ten se vzepřel.* 2011-08-10, ročník 21, číslo186, strana 2.

ROVENSKÝ, J.; R. VACULÍK. *Hradní rétorika může vést k násilí, bojí se gayové.* 2011-08-10, ročník 21, číslo186, strana 2.

MAP. *Duka Svobodovi: zvažte ještě záštitu gayům.* 2011-08-11, ročník 21, číslo187, strana 1+4.

JOV. *Homosexualita je v ČR stále tabu.* 2011-08-11, ročník 21, číslo187, strana 4.

JANIŠ, P. *Starostra Prahy I Loemcký: Podpořil bych i pochod kudrnatých.* 2011-08-11, ročník 21, číslo187, strana 4.

PECKOVÁ, G. *Magická moc sexu.* 2011-08-11, ročník 21, číslo187, strana 6.

BEK, L.; M. PŘIBIL. *Klaus proti homosexuálům plísni špičky ODS: Proč mlčíte?* 2011-08-12, ročník 21, číslo188, strana 1+3.

RSK. *Jak se mezi sebou hádají blízcí Klausovi.* 2011-08-12, ročník 21, číslo188, strana 3.

RSK. *Proč Dobeš drží Bátoru, ptají se někteří věčkaři.* 2011-08-12, ročník 21, číslo188, strana 3.

TRJ. *Svoboda: Tolerance nemůže skončit u primátorské brány.* 2011-08-12, ročník 21, číslo188, strana 3.

UHL, P. *Má většina homosexuály tolerovat?* 2011-08-12, ročník 21, číslo188, strana 6.

- JOV. *Pospíšil: Partnerství gayů vláda rušit nebude.* 2011-08-13, ročník 21, číslo189, strana 3.
- TRJ; JN. *Gaye pohlídají stovky policistů.* 2011-08-13, ročník 21, číslo189, strana 3.
- JOV; LUK. *Mladí soc. dem. Klausovi: Odvolejte Hájka.* 2011-08-13, ročník 21, číslo189, strana 3.
- UHL, P. *Sexualita – věc soukromá i veřejná.* 2011-08-13, ročník 21, číslo189, strana 6.
- OVČÁČEK, J. *Zeman: Bátora je poloviční fašista.* 2011-08-13, ročník 21, číslo189, strana 7.
- JANIŠ, P. *Za práva leseb a gayů pochodovalo 5000 lidí.* 2011-08-15, ročník 21, číslo190, strana 2.
- RSK. *ŘEDITEL PRAGUE PRIDE CZESLAW WALEK PRO PRÁVO: Festival bude každý rok.* 2011-08-15, ročník 21, číslo190, strana 2.
- JANIŠ, P. *Transsexuál se bál možného násilí.* 2011-08-15, ročník 21, číslo190, strana 2.
- ZR; ČTK. *Bátora by si měl dát pozor na jazyk, varují VV.* 2011-08-17, ročník 21, číslo192, strana 3.
- PEHE, J. *Přehledka deviantů.* 2011-08-17, ročník 21, číslo192, strana 6.

Seznam článků pro rok 2011 - Lidové noviny

- ČTK. *KARNEVAL HOMOSEXUÁLŮ Vícekancléř Hájek: Je to akce deviantů.* 2011-08-05, ročník 24, číslo 182, strana 4.
- STRATILÍK, O. *Gay pochod: USA proti Hradu.* 2011-08-06, ročník 24, číslo 183, strana 1.
- STRATILÍK, O. *Klausův rádce pobuřuje. Už zase.* 2011-08-06, ročník 24, číslo 183, strana 3.
- KABÁTOVÁ, M. *Dobeš se zastal Bátory: Je národovec.* 2011-08-06, ročník 24, číslo 183, strana 3.
- ČTK; DOM. *Pochod gayů: Bátora napsal dopis velvyslanci USA.* 2011-08-08, ročník 24, číslo 184, strana 3.
- KAISER, D. *Hájku svět vás vidí. Sexuální menšiny získaly podporu třinácti ambasad.* 2011-08-08, ročník 24, číslo 184, strana 8.
- KOLÁŽ, Š. *Připravovaná akce gayů v Praze víří emoce. Ať se nám do toho nevměšují, kárá prezident diplomaty.* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.

- ANKETA. *Co říkáte na spor, který se rozpoutal kolem pražského pochodu?* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.
- MARTINEK, J.; V. FEJTKOVÁ. *Průvod zesílí. Kritikům navzdory.* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.
- DOM. *Předsudky mizí, útoky rostou.* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.
- MK. *Na Bátorovy listy nikdo nečekal.* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.
- PALATA, L. *Pochod gayů nechtějí už jen v Moskvě a Minsku.* 2011-08-09, ročník 24, číslo 185, strana 2.
- FEJTKOVÁ, V.; E. HOFRIKTEROVÁ. *Nečas: Bátora jedná nepříjemně.* 2011-08-10, ročník 24, číslo 186, strana 3.
- PUTNA, M. C. *DISKUSE – Hrdost, stud a karneval.* 2011-08-10, ročník 24, číslo 186, strana 11.
- ČTK. *FESTIVAL PRAGUE PRIDE Kvůli průvodu bude omezena doprava.* 2011-08-11, ročník 24, číslo 187, strana 5.
- ZVĚŘINA, M. *Konzervy, kde jste?* 2011-08-11, ročník 24, číslo 187, strana 8.
- TIN; MEV. *Prague Pride štěpí ODS. Vysočina stojí za Klausem.* 2011-08-12, ročník 24, číslo 188, strana 3.
- TIN. *Kvůli Bátorovi se hádala vláda.* 2011-08-12, ročník 24, číslo 188, strana 3.
- HRUBÝ, D. *Teplý komisař a florbalisté.* 2011-08-12, ročník 24, číslo 188, strana 10.
- HALÍK, T. *Paráda růžové hrdosti.* 2011-08-12, ročník 24, číslo 188, strana 11.
- PETRÁČEK, Z. *Eisenova chyba.* 2011-08-13, ročník 24, číslo 189, strana 1.
- FEJTKOVÁ, V. *Pochod hrdosti zastaví dopravu.* 2011-08-13, ročník 24, číslo 189, strana 6.
- PETRÁČEK, Z. *Straší sodomou v ráji heren.* 2011-08-13, ročník 24, číslo 189, strana 10.
- VLČEK, F. *Barevní lidé.* 2011-08-15, ročník 24, číslo 190, strana 1.
- FEJTKOVÁ, V. *„Můj syn není žádný deviant“.* 2011-08-15, ročník 24, číslo 190, strana 4.
- FEJTKOVÁ, V. *Než vyšel, čeřil pochod emoce. Při něm byl klid.* 2011-08-15, ročník 24, číslo 190, strana 4.
- HOF, ČTK. *Vykuřpytel? Vraťte peníze, volali diváci.* 2011-08-15, ročník 24, číslo 190, strana 4.
- WEISS, M. *Politika identity. Prague Pride přinesl iritující školení z tolerance.* 2011-08-15, ročník 24, číslo 190, strana 10.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Číslo strany, na které byl článek publikován v roce 2008 (graf)

Příloha č. 2: Fotografie plakátu v Brně (fotografie)

Příloha č. 3: Fotografie z Lidových novin 30. 6. 2008 (fotografie)

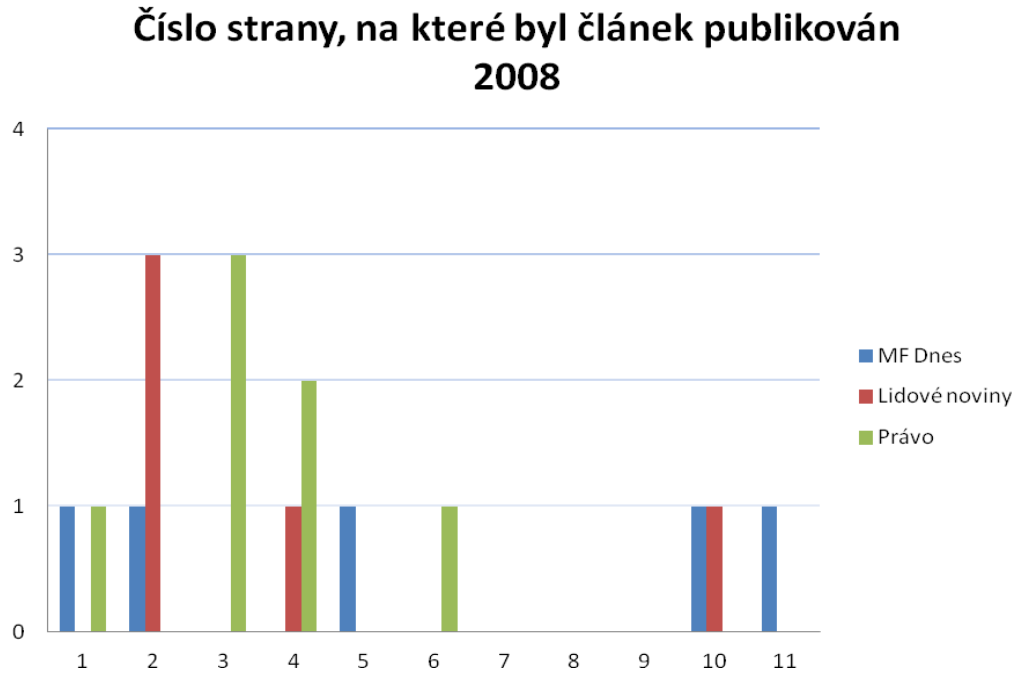
Příloha č. 4: Souvislost velikosti článků a počtu účastníků pochodu (graf)

Příloha č. 5: Fotografie z Lidových novin 22. 6. 2009 (fotografie)

Příloha č. 6: Fotografie z Práva 15. 8. 2011 (fotografie)

Přílohy

Příloha č. 1: Číslo strany, na které byl článek publikován v roce 2008 (graf)

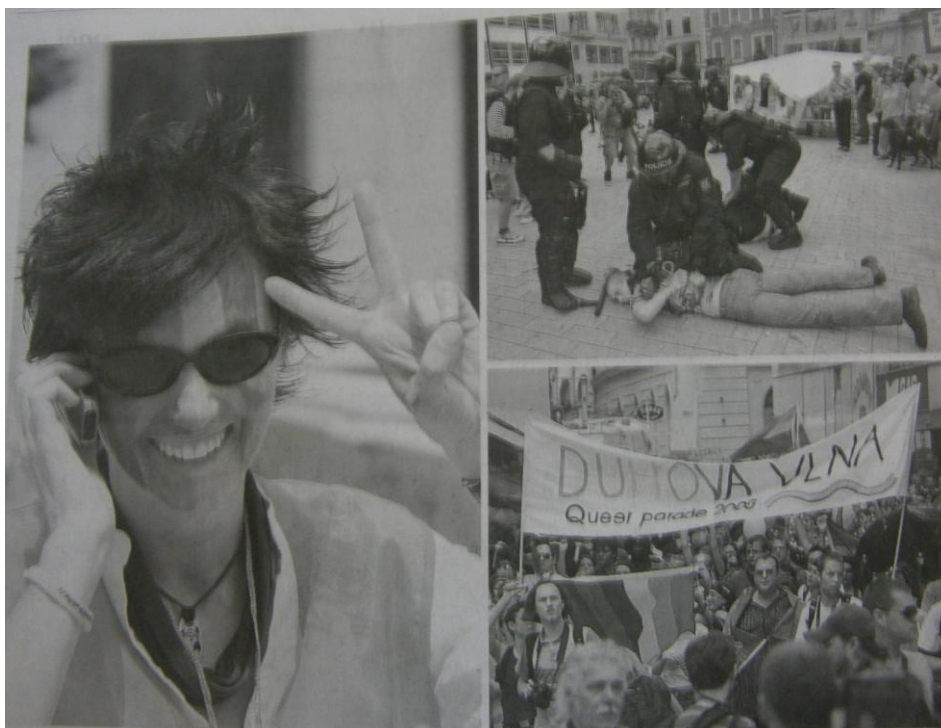
Příloha č. 2: Fotografie plakátu v Brně (fotografie)

Lidové noviny – 28. 6. 2008, foto LN – Tomáš Hájek, strana 4

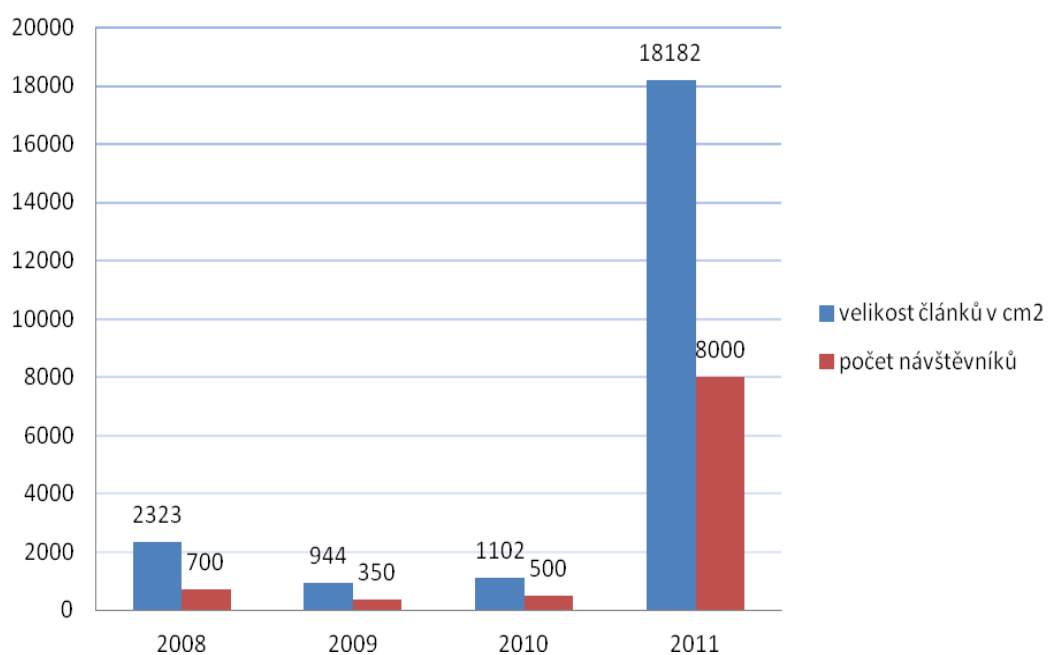
Příloha č. 3: Fotografie z Lidových novin 30. 6. 2008 (fotografie)

Foto LN – Tomáš Hájek, strana 2

Příloha č. 4: Souvislost velikosti článků a počtu účastníků pochodu (graf)

Souvislost počtu článků a účastníků pochodu

Příloha č. 5: Fotografie z Lidových novin 22. 6. 2009 (fotografie)

Foto LN – Jindřich Mynařík, strana 3

Příloha č. 6: Fotografie z Práva 15. 8. 2011 (fotografie)

Foto PRÁVO – Milan Malíček, strana 2

